

فرهنگستان علوم
جمهوری اسلامی ایران

خبرنامه، شماره ۴۲، سال دوازدهم ■ بهار ۱۳۹۱

صاحب امتیاز: فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران

مدیر مسئول: دکتر رضا داوری اردکانی

سردبیر: دکتر حسن ظهور

مدیر داخلی: مهندس سیدعلی پزشکی

گرافیک و چاپ: سیدایمان نوری نجفی

نشانی: تهران، بزرگراه شهید حقانی، خروجی فرهنگستانهای

جمهوری اسلامی ایران و کتابخانه ملی، فرهنگستان علوم

کد پستی: ۱۵۳۷۶۳۳۱۱۱

تلفن: ۸۸۶۴۵۵۹۲ دورنگار: ۸۸۶۴۵۵۹۸

صندوق پستی: ۱۹۳۹۵/۵۳۱۸

وبگاه: www.ias.ac.ir، رایانامه: info@ias.ac.ir

«مسئولیت مطالب به عهده گویندگان و نویسندگان است»

فهرست

سخن اول

- مختصری درباره الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت
رضا داوری اردکانی

اخبار

- شورای علمی
- شورای پژوهشی
- افتتاح سامانه مدیریت فصلنامه آموزش مهندسی ایران در پایگاه اطلاع‌رسانی فرهنگستان علوم
- سخنرانی دکتر یوسف ثبوتی در جلسه شاخه بین‌گروهی محیط زیست فرهنگستان علوم
- جلسات شورای همگانی گروه علوم مهندسی
- جلسه شورای همگانی گروه علوم کشاورزی
- بازدید رئیس فرهنگستان علوم از نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران
- میزگرد نقشه جامع علمی کشور، آینده علمی کشور، چالشها و راهکارها

گروه مطالعات آینده‌نگری علم و فناوری

- اهدای مدال علمی آنایاشراکاتسی به دکتر مگردیچ تومانیان
- انتصابات جدید

- نود و نهمین جلسه مجمع عمومی
- معرفی جایزه ثبوتی - خواجه‌پور
- میزگرد تطبیق وضعیت مطالعات آینده‌نگری در ایران و جهان
- سمینار افقهای آینده علوم و مهندسی کامپیوتر
- درگذشت استاد فقید دکتر عبدالمجید یعقوب‌پور
- اخبار کوتاه
- نتایج همایش مدیریت بیماریهای گیاهی در جهت کشاورزی پایدار

گزارش

- سخنرانی دکتر مضطرزاده در شورای علمی؛ تجربه علم‌سنجی در ایران
- سمینار سل، بیماری مشترک بین انسان و حیوان
گروه علوم دامپزشکی
- همایش مدیریت پرورش گوسفند و بز از دیدگاه کشاورزی پایدار

گروه علوم کشاورزی

اعضا

- دکتر مهدی بهزاد واضع عدد رنگی کلی و حدس مربوط به آن
- اخلاق و بی‌اخلاقی در علم و حرفه در گفتگو با دکتر حسن تاج‌بخش
- زندگینامه علمی آیت‌... دکتر سیدمصطفی محقق‌داماد

معرفی

- آکادمی ملی علوم هندوستان

کتاب

- نگاهی نو به سیاست و فرهنگ
- آزمون زبان‌پریشی نامیدن فارسی
- درباره تعلیم و تربیت در ایران
- زیبایی‌شناسی خط در مسجد جامع اصفهان
- اقلیم و هواشناسی کشاورزی
- دستورالعمل تهیه و تدوین کتاب پارکهای ملی، جنگلی و پارک طبیعت
- بیماری‌شناسی گیاهی

سخن اول

رضا داوری اردکانی

مختصری دربارهٔ الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت

هم در حد توانایی به سفارش خود عمل کرده و بدون تعارف و ملاحظات رسمی سخن گفته است. اگر در آن ابهام می‌بینید همه را به حساب نویسنده مگذارید، زیرا قضیه چنانکه گفته شد چندان دشوار و عظیم است که در عبارات مأنوس و روشن نمی‌گنجد و حتی کسانی آن را تمنای محال می‌دانند. پس برای تبیین مطلب و روشن کردن ابهامها باید تحقیقاتی دقیق کرد. این تحقیقات در هر صورت به نتایج مفید و مؤثر مودّی خواهد شد.

دسترسی به وسایل زندگی جدید دریافته‌اند. در دورانه‌های قدیم تاریخ، گرچه ترقی و بهبود زندگی و حتی تحول تاریخی به کلی مورد غفلت نبوده، اما هرگز اصل راهبر زندگی تلقی نمی‌شده است. اصل تحول و پیشرفت ضروری و تاریخی علم و عقل و معاش و نظریهٔ تطور موجودات، همه در قرون جدید پدید آمده و با اینکه در مورد آن بحثهای بسیار در گرفته است و همچنان این بحثها ادامه دارد، مفهوم این پیشرفت مقبولیت عام پیدا کرده است و مردمان در سراسر روی زمین به آن مایل شده و مسلّمش انگاشته‌اند. این مفهوم گرچه بی‌ارتباط با مفهوم ترقی و استكمال در نظر متقدمان نیست و حتی می‌توان گفت که اصل و ریشه در تفکر و اعتقادات دینی دارد، یکسره به امر دنیا و معاش راجع است. گویاترین صورت پیشرفت تاریخی در دوران قبل از تجدد را در معارف اسلامی و به خصوص در کتاب فصوص الحکم محیی‌الدین بن عربی می‌توان یافت که در آن

این یادداشت خلاصه یک سخنرانی است که در مراسم افتتاح «کنفرانس الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت» در حضور جمعی از استادان و دانشمندان کشور ایراد شده است. تهیه الگوی پیشرفت اسلامی - ایرانی کاری خطیر و عظیم است و پیداست که باید از راه دانایی و تفکر و فارغ از ملاحظات به آن رسید. در آن سخنرانی و در این یادداشت با ملاحظه شرایط تفکر و تحقیق، که بر هر ملاحظه‌ای مقدم است، پرهیز از ملاحظات، سفارش شده و گوینده و نویسنده

پیشرفت لفظ آشنایی است و ظاهراً در معنی‌اش هم ابهامی وجود ندارد، مع‌هذا اگر از ما بپرسند که پیشرفت را در چه می‌دانیم و از راه آن به کجا می‌خواهیم برسیم، شاید پاسخ روشن و دقیقی نداشته باشیم و ندانیم که برای پیشرفت چه مقدماتی فراهم باید کرد و راه آن را چگونه هموار باید ساخت و پیمود، ولی در هر صورت این را می‌فهمیم که پیشرفت امری نیکو و خواستنی است و با آن لااقل بعضی نیازهای ما تأمین می‌شود. پس طبیعی است که همه مردم جهان طالب آن باشند. این طلب اگرچه در آغاز تاریخ تجدد از پشتوانه تفکر فلسفی و اراده به ساختن و پرداختن جهان زندگی بهره‌مند بوده است، اکنون تقریباً در همه جا و به‌خصوص در جهان مایل به توسعه، بیشتر ناظر به احساس برتری جهان توسعه‌یافته و تابع میل به بهره‌مندی از اشیاء مصرفی تکنیک و تکنولوژیهای رفاه است. به عبارت دیگر در عالم رو به توسعه پیشرفت را مردمان در

اگر پیشرفت اسلامی - ایرانی باید کمال اخلاقی را بر پیشرفتهای علمی تکنیکی و اجتماعی - اقتصادی بیفزاید، طراحانش باید از اقامت و سکونت در مشهورات و زبان رسمی چشم پيوشند و در طلب زبان آغازگر و رهیاب، یعنی زبانی که کمتر به تعارف و تقبیح و تحسین و مدهانت آمیخته است، برآیند. اگر حقیقتاً در صدد برآییم که بدانیم کی هستیم و کجا بوده‌ایم و اکنون در کجا قرار داریم و چه می‌توانیم و باید بکنیم، نسبتمان با علم به طور کلی و مخصوصاً با علوم انسانی و اجتماعی موجود نیز معلوم می‌شود.

کشورها که راه را نشناختند و کار را سهل انگاشتند، در همان گامهای اول به زحمت افتادند و زحمتشان به نتیجه‌ای که می‌بایست برسد، نرسید.

ما هم در حدود یکصد و پنجاه سال افتان و خیزان در راهی که فکر می‌کردیم خود به خود گشوده و پیموده می‌شود، رفتیم تا اینکه انقلاب پیش آمد. اکنون در کشور ما با گذشت سی و چند سال از آغاز انقلاب اسلامی مقرر شده است که برای زندگی آینده، یک الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت تهیه و تدوین شود. این طرح که در ظاهر ساده به نظر می‌آید، دعوت به آغاز کردن راهی جدید است. گفتیم که اندیشه پیشرفت گرچه در دین ریشه دارد، اما در عالم تجدد راهش را از دین جدا کرده و تعلقش صرفاً به علم و سیاست و شیوه زندگی غیر دینی است. در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت این وضع باید دگرگون شود و پیشرفت صورتی پیدا کند که گرچه در آن بهبود زندگی همچنان منظور نظر است، از ائتلاف و جمع زندگی با دین و معرفت غفلت نشود. یعنی پیشرفت در عین حال پیشرفت مادی و اخلاقی باشد.

در اینکه آیا پیشرفت در عالم جدید اخلاقی بوده است یا نه بحث نمی‌کنیم. آنچه می‌دانیم این است که طراحان پیشرفت راهشان را مستقل از اخلاق طراحی کردند. اکنون آیا ممکن است طرحی تهیه شود که در آن دین و دنیا به نحوی تعادل برسند؟ این پرسش یک پاسخ بسیار آسان دارد و آن اینکه هر کشوری باید راه توسعه‌اش را خود اختیار کند و پیداست که در کشور انقلاب اسلامی هیچ راهی نیست که به راه دین نپیوندد و پیشرفت هم باید خاص اینجا باشد. این پاسخ را عجلتاً باید پذیرفت، اما چگونگی ایرانی - اسلامی شدن پیشرفت را سهل نباید انگاشت. پیداست که تدوین و تهیه این الگو بستگی به تلقی تدوین‌کنندگان از معنی صفت ایرانی - اسلامی و نحوه نسبت آن با پیشرفت دارد. یک

تاریخ معنوی و قدسی انسان از آدم علیه‌السلام تا خاتم (ص) گزارش شده است. در این تاریخ، انبیاء هر یک به ترتیب مظهر اسمهایی از اسماء الهی‌اند و پیامبر عظیم‌الشان اسلام که خاتم آنان است، مظهر تام و تمام جمیع اسماء الهی است. این تاریخ، تاریخ پیشرفت روحی و معنوی انسان و گزارش حضور عالم قدس در زندگی و معیشت است، اما پیشرفتی که از قرن هیجدهم در اروپا و به تدریج در همه جا اصل راهنمای جامعه و سیاست قرار گرفته، پیشرفت در علم و تکنولوژی جدید است و چون همه شئون زندگی بشر با علم تکنولوژیک دگرگون می‌شود، پیشرفت در علم و تکنولوژی محدود نمی‌ماند.

به هر حال با طرح پیشرفت و دست یافتن به آن بود که جهان متجدد به قدرت سیاسی و نظامی و اقتصادی دست یافت و به تدریج آثار این دستیابی به اندیشه و قدرت، در سراسر روی زمین در درجات و صورتهای متفاوت گسترش یافت. اقوام و کشورهایی که در معرض باد وزیده از سوی غرب قرار گرفتند، بی‌آنکه از حقیقت تجدد و پیشرفت بپرسند، آثارش را طلبیدند و پیمودن راهش را آسان انگاشتند یا شاید اصلاً به راه و دشواری و سهولت آن فکر نکردند و ندانستند که پیشرفت اسباب و شرایط می‌خواهد و تا آنها آماده نشود، راه را نمی‌توان یافت و پیمود. اکنون اگر به راه طی شده پیشرفت در خارج از اروپای غربی و امریکای شمالی در یکصد و پنجاه سال اخیر نظری بیندازیم، هرچه از موفقیت و شکست می‌بینیم، پیروی کم و بیش مناسب یا نامناسب از راه و روش سه قرن اخیر تاریخ اروپا و امریکا بوده و اگر اختلافی وجود داشته است، باید آن را در توجه و تذکر به اصول و مبادی و امکانات و تواناییها و ضعفها سراغ گرفت. آنانکه به ناتوانیها و تواناییهای خود توجه کردند و از موانع غافل نماندند، راه را بهتر و زودتر پیمودند و بیشترین

نظر این است که هر پیشرفتی در زمینه علم و تکنولوژی و سیاست و اقتصاد که با اهتمام دولت و متصدیان و مسئولان امور و کارشناسان و دانشمندان جمهوری اسلامی صورت گیرد، پیشرفت اسلامی - ایرانی است. نظر دیگر این است که این پیشرفتها باید متناسب با سوابق فرهنگی و موافق با روح دین و نظام دینی باشد و بتوان نشان دین را از آن یافت. صاحبان نظر اول هم منکر این موافقت و تناسب نیستند، اما فکر می‌کنند که اگر پیشرفتهای علمی - اجتماعی حاصل شود و طراحان و رهروانش ایرانی معتقد به اسلام و وابسته به نظام دینی باشند، پیشرفت صفت ایرانی - اسلامی پیدا می‌کند. شاید یک اندیشه ایده‌آل هم وجود داشته باشد و آن اینکه ایرانی - اسلامی شدن پیشرفت یعنی پیش آوردن طرحی جدید برای ایجاد تحول در نظم جهان مدرن. معلوم است که فرهنگ و علم پشتیبان تجدد این را نمی‌پسندد و در نمی‌یابد و نمی‌پذیرد و چه بسا که آن را محال قلمداد کنند. آیا ما می‌توانیم با علم و تحقیق اثبات کنیم که این راه گشودنی است. برای ورود در این راه، قدرت فکری و اخلاقی و دانشی لااقل معادل با قدرت روحی و فکری کنونی عالم تجدد لازم است. پیش از آن باید به فکر فراهم آوردن شرایط و مقدمات و در جستجوی نشانه‌های تفکر آینده‌بین بود. این مقدمات و نشانه‌ها عبارتند از:

۱. دگرگونی در نظر و نگاه انسان به جهان و موجودات. از آنجا که اصل پیشرفت بر مبنای تصرف در جهان و تملک موجودات و برقراری یک نظم زندگی صرفاً بشری بنا شده است، باید در اندیشه بازگشت به تواضع (در عمل و تفکر) بود و کوشید تا اصل مزبور را قدری تعدیل کرد و از سودای سلطنت بشر بر همه‌چیز و همه‌کس آزاد شد.

۲. درک زمان و امکانات آن. برای پیشرفت باید به تواناییها و ناتواناییهای خود تذکر پیدا کرد و تاریخ یکصد و پنجاه ساله به سر بردن در حسرت پیشرفت را با تذکر خواند و عبرتهایش را به جان پذیرفت:

نقد حال خویش را گر پی بریم

هم ز دنیا هم ز عقبی برخورداریم

۳. احراز آمادگی و توانایی برای تدوین و اجرای موفق برنامه‌های توسعه. قبل از انقلاب و بعد از انقلاب در کشور ما چندین برنامه هفت‌ساله و پنج‌ساله و چهارساله تدوین و

اجرا شده است. بیندیشیم که آیا این برنامه‌ها مناسب بوده است و حکومتها و دولتها آنها را به درستی اجرا کرده‌اند. اگر پاسخ مثبت نیست، نقص کار در کجا بوده است؟ و آیا اکنون می‌توانیم به آسانی برنامه پیشرفت جامع که ما را به آستانه ورود در راه خاص و مطلوب برساند، تدوین و اجرا کنیم. ۴. آزادی از اضطرارها و ضرورتهای داخلی و بین‌المللی و اغتنام فرصتها پیش از آنکه از دست بروند. این ضرورتها و غفلتها را اگر نتوان به کلی از میان برداشت، باید برای کم کردن آنها فکر کرد.

۵. اصلاح اساسی نظام اداری. برای هر پیشرفتی نظم اداری کارآمد لازم است. آیا هیچ فکر کرده‌ایم که این نظم با پیشرفت چه رابطه دارد. آیا تاکنون در خدمت پیشرفت بوده است یا راه دشوار آن را دشوارتر کرده است. نظم اداری کند و تنبل و بی‌فکر و بهانه‌گیر و آیین‌نامه باز و لابلالی که بیشتر همش صرف رفع تکلیف می‌شود، نمی‌تواند به پیشرفت خدمت کند. برای گشودن و پیمودن راه پیشرفت باید به نظم اداری مناسب اندیشید. اینکه کارمندان را مسئول حسن و عیب نظام اداری بدانیم، اگر هیچ عیبی نداشته باشد، ما را از اندیشه اصلاح نظام اداری باز می‌دارد.

۶. اعتنای شایسته به آسیبهای اجتماعی و چاره‌اندیشی برای مقابله با آنها.

با سعی در رفع موانع و فراهم آوردن شرایط روحی و اخلاقی و کسب آمادگی برای طی طریق پیشرفت به طور کلی می‌توان به راه خاص و طرح جمع دین با جوهی از تجدد و عالم مدرن اندیشید. آشکارترین نشانه پدید آمدن این اندیشه و پدیدار شدن راه تازه را باید در زبان راهگشایان و رهپویان آن جست. اگر پیشرفت اسلامی - ایرانی باید کمال اخلاقی را بر پیشرفتهای علمی تکنیکی و اجتماعی - اقتصادی بیفزاید، طراحانش باید از اقامت و سکونت در مشهورات و زبان رسمی چشم پوشند و در طلب زبان آغازگر و رهیاب، یعنی زبانی که کمتر به تعارف و تقییب و تحسین و مدهانت آمیخته است، برآیند. اگر حقیقتاً درصدد برآیم که بدانیم کی هستیم و کجا بوده‌ایم و اکنون در کجا قرار داریم و چه می‌توانیم و باید بکنیم، نسبتمان با علم به طور کلی و مخصوصاً با علوم انسانی و اجتماعی موجود نیز معلوم می‌شود.

شورای علمی

(خلاصه‌ای از سخنرانی ایشان در همین شماره خبرنامه منتشر شده است). بحث و بررسی شرایط علمی و اخلاقی عضویت در فرهنگستان، بررسی پیشنهاد عضویت افتخاری رئیس آکادمی علوم تاجیکستان و پیشنهاد عضویت وابسته ۲ استاد شاخه بین‌گروهی محیط زیست فرهنگستان از دیگر موضوعات مطرح شده در این جلسات بود.

در بهار سال جاری ۴ جلسه شورای علمی برگزار شد. در این جلسات ضمن تأیید طرح‌های پژوهشی خاتمه‌یافته، در خصوص سیاست‌گذاری علمی فرهنگستان بحث و گفتگو شد. در جلسه مورخ ۱۳۹۱/۲/۳ نیز آقای دکتر فتح‌اله مضطرزاده عضو پیوسته و رئیس گروه علوم پایه فرهنگستان در خصوص «تجربه علم‌سنجی در ایران» سخنرانی کرد

شورای پژوهشی

فرهنگستان» تدوین شد. بحث و تبادل نظر پیرامون سیاست‌های کلان پژوهشی فرهنگستان از دیگر موضوعات مورد بحث در این جلسات بود.

در بهار سال جاری ۵ جلسه شورای پژوهشی برگزار شد. در این جلسات ضمن بررسی طرح‌های پژوهشی پیشنهادی، پیش‌نویس «آیین‌نامه انتشارات» و «آیین‌نامه مجلات راهبردی

افتتاح سامانه مدیریت «فصلنامه آموزش مهندسی ایران» در پایگاه اطلاع‌رسانی فرهنگستان علوم

فصلنامه آموزش مهندسی ایران به انضمام سایر اطلاعات به دو زبان فارسی و انگلیسی قابل مشاهده است. از طریق این سامانه کلیه فرایندهای مربوط به ارسال و دریافت مقالات، اعلام نتایج داوری مقالات به نویسندگان و نظایر آن انجام می‌گیرد. علاقمندان می‌توانند برای ارسال مقالات خود به نشانی: <http://ijee.ias.ac.ir> مراجعه نمایند.

سامانه مدیریت «فصلنامه آموزش مهندسی ایران» به پیشنهاد گروه علوم مهندسی، با پیگیری واحد رایانه و همکاری شرکت سیناوب به عنوان زیرمجموعه‌ای از پایگاه اطلاع‌رسانی فرهنگستان علوم راه‌اندازی و در مجمع عمومی مورخ ۱۳۹۱/۳/۴ توسط آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان افتتاح شد. در این سامانه مقالات و چکیده مقالات شماره‌های مختلف

سخنرانی دکتر یوسف ثبوتی

در جلسه شاخه بین گروهی محیط زیست فرهنگستان علوم

دیگری از سخنان خود ضمن اشاره به محدودیت منابع موجود در کره زمین اظهار داشت: «دانش و تکنولوژی جدید، رفاه و بهداشت و درمان بهتری را برای انسان ایجاد کرده و باعث رشد جمعیت شده و با رشد جمعیت الگوی مصرف در سراسر دنیا نیز تغییر کرده است. این دو مسئله باعث ایجاد تشنج در کره زمین و مصرف بیش از حد منابع طبیعی شده است». استاد ثبوتی در ادامه گفت: «سخن و مسئله روز، زمین پایدار است که همه جوامع و همه دولتها باید در دستور کار جدی قرار دهند و از تخریب بیشتر کره زمین حتی المقدور کاسته شود».

در ادامه آقای دکتر جلال شایگان عضو وابسته فرهنگستان و رئیس شاخه بین گروهی محیط زیست ضمن تاکید بر اهمیت حفاظت از محیط زیست، اظهار داشت: «این مشکلات باید انسان را به تفکر وادارد. ما در قبال حفاظت از محیط زیست و کره زمین مسئولیت داریم و نباید به گونه‌ای رفتار کنیم که در قبال آیندگان شرمنده باشیم». جلسه با میزگرد پایانی و صحبت‌های اعضای شاخه بین گروهی محیط زیست فرهنگستان و پرسش و پاسخ در خصوص نکات مطرح شده در سخنرانی پایان یافت.

جلسه شاخه بین گروهی محیط زیست فرهنگستان علوم روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۱/۱/۲۳ با حضور برخی از اعضای فرهنگستان، استادان دانشگاهها و دانشجویان برگزار شد.

در این جلسه آقای دکتر یوسف ثبوتی عضو پیوسته گروه علوم پایه فرهنگستان علوم و استاد دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه - زنجان پیرامون «زمین در زیر بار جمعیت و مصرف» سخنرانی کرد.

آقای دکتر ثبوتی ضمن مقایسه الگوی زندگی در ۲۰۰ سال گذشته با الگوی پایان سده بیستم و همچنین مقایسه رشد جمعیت در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه، در بخشی از سخنان خود اظهار داشت: «در حال حاضر مصرف بیش از اندازه سوختهای فسیلی زمین را از حالت طبیعی در آورده و دی‌اکسید کربن حاصل از این سوختها، از طرفی بر روی اکوسیستمهای انسانی، حیوانی و گیاهی تأثیر گذاشته و از طرف دیگر موجب اسیدی شدن دریاها و گرم شدن کره زمین شده است. این دو عامل تأثیر مهمی در برهم خوردن تعادل اکوسیستمها گذاشته است که اثرات مخرب آن را در کره زمین شاهد هستیم». ایشان در بخش

در حال حاضر مصرف بیش از اندازه سوختهای فسیلی زمین را از حالت طبیعی در آورده و دی‌اکسید کربن حاصل از این سوختها، از طرفی بر روی اکوسیستمهای انسانی، حیوانی و گیاهی تأثیر گذاشته و از طرف دیگر موجب اسیدی شدن دریاها و گرم شدن کره زمین شده است.

جلسات شورای همگانی گروه علوم مهندسی

اولین جلسه شورای همگانی گروه علوم مهندسی در سال ۱۳۹۱ روز چهارشنبه ۲۳ فروردین ماه به ریاست آقای دکتر محمدرضا عارف رئیس گروه علوم مهندسی در سالن کنفرانس فرهنگستان برگزار شد. در این جلسه آقایان دکتر رضا توکلی مقدم استاد گروه مهندسی صنایع پردیس دانشکده‌های فنی دانشگاه تهران و همکار مدعو شاخه مهندسی صنایع فرهنگستان علوم و دکتر مسعود نیلی استاد دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه صنعتی شریف به ترتیب پیرامون «نیازسنجی آموزشی و کاربردی برای رشته‌های فنی و مهندسی (دانشجویان و فارغ‌التحصیلان) در راستای آینده شغلی آنها و اجرای آن برای رشته مهندسی صنایع به عنوان الگو» و «استراتژی توسعه صنعتی کشور» سخنرانی کردند.

در ادامه جلسه آقای دکتر عارف بر لزوم همکاری بیشتر شاخه‌ها با کارگروه‌های فعال گروه تأکید کرد و در خصوص نحوه همکاری شاخه‌ها با کارگروه‌های «انتخاب

استاد برجسته»، «انتخاب دانشمند جوان برجسته» و «انتخاب مهندس برجسته» بحث و تبادل نظر شد.

دومین جلسه شورای همگانی گروه علوم مهندسی در سال جاری نیز روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۱/۳/۳ تشکیل شد. در بخش اول جلسه آقای دکتر سعید سهراب‌پور عضو پیوسته گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم و قائم مقام بنیاد ملی نخبگان پیرامون موضوع «خروج نخبگان از کشور» سخنرانی کرد و در ادامه حاضران به بحث و تبادل نظر در خصوص این موضوع پرداختند. در بخش دوم جلسه نیز گزارشی از فعالیتها و تصمیمات کارگروه‌های «انتخاب استاد برجسته»، «انتخاب دانشمند جوان برجسته»، «تعامل با انجمنهای علمی مهندسی» و «تدوین آیین‌نامه تعامل و همکاری گروه علوم مهندسی با مرکز همکاریهای فناوری و نوآوری ریاست جمهوری» به ترتیب توسط آقایان دکتر جعفر توفیقی، دکتر محمدرضا اسلامی، دکتر پرویز جبه‌دار مارالانی و دکتر سعید سهراب‌پور ارائه شد.

جلسه شورای همگانی گروه علوم کشاورزی

جلسه رساند و اعلام کرد که فرهنگستان علوم در سال گذشته علیرغم کمبود بودجه، عملکرد خوبی داشته است. بعد از گزارش آقای دکتر شاهدی، آقای دکتر شریفی تهرانی ضمن اشاره به جلسات برگزار شده شورای گروه علوم کشاورزی در سال ۱۳۹۰، گزارش آماری از طرحهای پژوهشی جاری و خاتمه یافته گروه ارائه کرد. بخش بعدی جلسه به برنامه‌ریزی و تکمیل فهرست عناوین رساله‌های مورد نظر طرح پژوهشی «بررسی رساله‌های دکتری در زمینه کشاورزی و منابع طبیعی در دانشگاهها به منظور تعیین نقش آنها در اعتلای سطح علمی و رفع نیازهای کشور» اختصاص داده شد و در پایان مدیران طرحهای پژوهشی گزارش فعالیتهای انجام شده را ارائه کردند.

روز پنج‌شنبه مورخ ۱۳۹۱/۱/۳۱، سی و سومین جلسه شورای همگانی گروه علوم کشاورزی با شرکت ۵۱ نفر از اعضای پیوسته، وابسته و همکاران مدعو گروه در سالن کنفرانس فرهنگستان برگزار شد. پس از تلاوت چند آیه از قرآن مجید، آقای دکتر مرتضی خوشخوی اشعاری از سعدی و کسرائی قرائت کرد. پس از خیرمقدم آقای دکتر عباس شریفی تهرانی رئیس گروه، آقای دکتر محمد شاهدی معاون پژوهشی علوم محض و کاربردی فرهنگستان مراتب رضایت خود را از عملکرد گروه علوم کشاورزی در سال گذشته اعلام و از ریاست و اعضای این گروه تشکر کرد. ایشان فعالیتهای فرهنگستان علوم در سال ۱۳۹۰ را به طور اجمالی به آگاهی حاضران در

بازدید رئیس فرهنگستان علوم از نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران

کتاب و ناشران ملاقات و گفتگو کرد. موضوع اکثر گفتگوها پیرامون جدیدترین کتابهای منتشر شده، موانع و مشکلات چاپ و توزیع کتاب بود.

روز دوشنبه مورخ ۱۳۹۱/۲/۱۸ آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم از بیست و پنجمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران بازدید و با بسیاری از اهالی فرهنگ،

میز گرد «نقشه جامع علمی کشور: آینده علمی کشور، چالشها و راهکارها»

گروه مطالعات آینده‌نگری علم و فناوری

استفاده در جهت تحقق چشم‌انداز بیست‌ساله دانست و اظهار داشت که از آن زمان تا موعده رونمایی از نقشه جامع علمی کشور توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی در ۱۷ اسفند ۱۳۸۹ قریب به پنج سال طول کشید. ایشان با اشاره به فرآیند تدوین نقشه، به تشریح مفاد آن و نقدهای مطرح شده درباره نقشه جامع علمی کشور پرداخت.

پس از سخنرانی ایشان، در میزگردی با شرکت آقایان: دکتر محمد شاهدی معاون پژوهشی علوم محض و کاربردی فرهنگستان، دکتر گواهی سرپرست گروه مطالعات آینده‌نگری علم و فناوری، دکتر محمدقلی نادعلیان عضو پیوسته گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان، دکتر جعفر توفیقی استاد دانشگاه تربیت مدرس و عضو وابسته گروه علوم مهندسی فرهنگستان، دکتر سید سپهر قاضی نوری عضو هیأت علمی دانشگاه بوعلی سینا همدان و دکتر منتظر در خصوص موضوعات مطرح شده، بحث و تبادل نظر شد.

روز پنجشنبه مورخ ۱۳۹۱/۲/۲۸ جلسه بحث و گفتگو پیرامون «نقشه جامع علمی کشور: آینده علمی کشور، چالشها و راهکارها» به همت گروه مطالعات آینده‌نگری علم و فناوری فرهنگستان و به ریاست آقای دکتر عبدالرحیم گواهی سرپرست این گروه برگزار شد. در این میزگرد که برخی از اعضای فرهنگستان، اعضای شورای علمی - مطالعاتی گروه مطالعات آینده‌نگری علم و فناوری، استادان و علاقمندان حضور داشتند، ابتدا آقای دکتر غلامعلی منتظر دانشیار دانشگاه تربیت مدرس و قائم‌مقام رئیس پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران در خصوص نقشه جامع علمی کشور سخنرانی کرد. سخنان ایشان شامل سه مبحث پیشینه و فرآیند تدوین نقشه، مفاد نقشه و نقدهای نقشه بود. دکتر منتظر شروع فرآیند تدوین نقشه را فرمایشات رهبر معظم انقلاب در ۲۳ مرداد ۱۳۸۵ در ملاقات با مسئولان دانشگاه و تاکید بر تدوین نقشه‌ای برای

اهدای مدال علمی آنانیا شراکاتسی به دکتر مگردیچ تومانیان

جلسه که رئیس جمهوری و وزیر علوم کشور ارمنستان و کلیه اعضای داخلی و خارجی آکادمی حضور داشتند، در بخش معرفی و اعطای گواهینامه عضویت اعضای جدید خارجی، مدال علمی «آنانیا شراکاتسی» ریاضیدان معروف ارمنی توسط رئیس جمهوری ارمنستان به استاد تومانیان اهدا شد.

خبرنامه فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران این موفقیت را به استاد تومانیان تبریک می‌گوید و برای ایشان توفیق روزافزون از خداوند متعال مسئلت می‌نماید.

بنا به دعوت آکادمی علوم جمهوری ارمنستان، آقای دکتر مگردیچ تومانیان عضو وابسته و رئیس شاخه ریاضی فرهنگستان علوم جهت مذاکره برای همکاریهای متقابل دو آکادمی، به این کشور سفر و در جلسه سخنرانیهای این آکادمی شرکت و در خصوص «Extension of Riemannian Symmetries to the Finsler Spaces (توسیع تقارن ریمان به فضاهاى فینسلر) سخنرانی کرد.

ایشان همچنین در جلسه مجمع عمومی این آکادمی که روز ۳۱ فروردین سال جاری برگزار شد، شرکت کرد. در این

انتصابات جدید

■ طبق نظر مشورتی شورای گروه علوم کشاورزی و طی حکمی از سوی رئیس فرهنگستان، آقای دکتر غلامحسین حق‌نیا عضو وابسته گروه مزبور برای مدت ۲ سال به سمت رئیس شاخه علوم خاک منصوب شد.

■ طی حکم صادره از سوی دبیر فرهنگستان، انجام وظایف پست سازمانی «رئیس دفتر ریاست فرهنگستان» با حفظ مسئولیت «اداره روابط عمومی» به آقای مهندس سیدعلی پزشکی محول شد.

■ طی حکم صادره از سوی دبیر فرهنگستان، انجام وظایف پست سازمانی «مدیریت اطلاع‌رسانی و روابط عمومی» به خانم میترا معدنی محول شد. در حال حاضر این مدیریت، مسئولیت اداره‌های «فناوری اطلاعات»، «انتشارات» و «کتابخانه» فرهنگستان به استثنای «روابط عمومی» را بر عهده دارد.

■ طبق نظر مشورتی شورای گروه علوم انسانی و طی حکمی از سوی رئیس فرهنگستان، آقای دکتر حسین نمازی عضو پیوسته فرهنگستان با حفظ سمت معاونت پژوهشی علوم انسانی و اسلامی، به مدت دو سال به عنوان رئیس گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم منصوب شد.

■ طبق نظر مشورتی شورای گروه علوم مهندسی و طی احکام جداگانه از سوی رئیس فرهنگستان، آقایان دکتر جواد صالحی، دکتر ابراهیم شیرانی و دکتر محمد مدرس یزدی اعضای وابسته این گروه، به مدت دو سال به ترتیب به عنوان رؤسای شاخه‌های «مهندسی برق»، «مهندسی مکانیک» و «مهندسی صنایع» منصوب شدند و دوره ریاست آقای دکتر جلال حجازی دهاقانی در شاخه «مهندسی مواد و معدن» برای مدت ۲ سال دیگر تمدید شد.

نود و نهمین جلسه مجمع عمومی

روزی پنجمین جلسه مجمع عمومی فرهنگستان علوم با حضور ۴۰ نفر از مجموع ۴۷ اردکانی رئیس فرهنگستان علوم برگزار شد. در ابتدای جلسه و پس از تصویب صورتجلسه نود و هشتمین جلسه مجمع عمومی، درخواست عضویت وابسته خانم دکتر سیمین ناصری استاد گروه مهندسی بهداشت محیط دانشگاه علوم پزشکی تهران و آقای دکتر ناصر طالب بیدختی استاد بخش مهندسی عمران و محیط زیست دانشگاه شیراز از گروه علوم مهندسی مطرح و گزارشی از زندگینامه علمی ایشان توسط آقای دکتر محمدرضا عارف رئیس گروه مزبور ارائه شد. پس از استماع نظرات و ملاحظات اعضاء و در نهایت با رأی‌گیری مخفی، هر دو استاد با ۳۱ رأی موافق به عضویت وابسته فرهنگستان (شاخه محیط زیست) انتخاب شدند. در ادامه پیشنهاد عضویت افتخاری آقای پروفیسور ممدشا الالاف رئیس آکادمی علوم تاجیکستان مطرح شد که پس از توضیحات آقای دکتر داوری اردکانی و بررسی فعالیتهای علمی ایشان و با توجه به اهمیت و لزوم همکاریهای علمی و فرهنگی دو کشور هم‌زبان و دارای سوابق تاریخی و فرهنگی مشترک، در نهایت با رأی‌گیری مخفی، آقای پروفیسور الالاف با ۳۷ رأی موافق به عنوان اولین عضو افتخاری خارجی فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران برگزیده شد. در بخش دوم جلسه گزارشی از فعالیتهای و عملکرد چهارساله فرهنگستان توسط آقای دکتر محمد شاهدی معاون پژوهشی علوم محض و کاربردی ارائه شد که مورد استقبال قرار گرفت. پس از سخنان آقای دکتر شاهدی، پیرامون فعالیتهای صورت گرفته و نیز برنامه‌های آتی فرهنگستان بحث و تبادل نظر شد و مقرر گردید برنامه‌های آینده فرهنگستان (به صورت سالانه) مدون و در اختیار اعضا قرار داده شود. در پایان جلسه و پس از ارائه گزارشی از روند ایجاد و نحوه کار «سامانه مدیریت فصلنامه آموزش مهندسی ایران» توسط آقای دکتر محمود یعقوبی مدیر مسئول فصلنامه آموزش مهندسی، این سامانه توسط آقای دکتر داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم افتتاح گردید.

روز پنجشنبه مورخ ۱۳۹۱/۳/۴، نود و نهمین جلسه مجمع عمومی فرهنگستان علوم با حضور ۴۰ نفر از مجموع ۴۷ اردکانی رئیس فرهنگستان علوم برگزار شد. در ابتدای جلسه و پس از تصویب صورتجلسه نود و هشتمین جلسه مجمع عمومی، درخواست عضویت وابسته خانم دکتر سیمین ناصری استاد گروه مهندسی بهداشت محیط دانشگاه علوم پزشکی تهران و آقای دکتر ناصر طالب بیدختی استاد بخش مهندسی عمران و محیط زیست دانشگاه شیراز از گروه علوم مهندسی مطرح و گزارشی از زندگینامه علمی ایشان توسط آقای دکتر محمدرضا عارف رئیس گروه مزبور ارائه شد. پس از استماع نظرات و ملاحظات اعضاء و در نهایت با رأی‌گیری مخفی، هر دو استاد با ۳۱ رأی موافق به عضویت وابسته فرهنگستان (شاخه محیط زیست) انتخاب شدند. در ادامه پیشنهاد عضویت افتخاری آقای پروفیسور ممدشا الالاف رئیس آکادمی علوم تاجیکستان مطرح شد که پس از توضیحات آقای دکتر داوری اردکانی و بررسی فعالیتهای علمی ایشان و با توجه به اهمیت و لزوم همکاریهای علمی و فرهنگی دو کشور هم‌زبان و دارای سوابق تاریخی و فرهنگی مشترک، در نهایت با رأی‌گیری مخفی، آقای پروفیسور الالاف با ۳۷ رأی موافق به عنوان اولین عضو افتخاری خارجی فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران برگزیده شد. در بخش دوم جلسه گزارشی از فعالیتهای و عملکرد چهارساله فرهنگستان توسط آقای دکتر محمد شاهدی معاون پژوهشی علوم محض و کاربردی ارائه شد که مورد استقبال قرار گرفت. پس از سخنان آقای دکتر شاهدی، پیرامون فعالیتهای صورت گرفته و نیز برنامه‌های آتی فرهنگستان بحث و تبادل نظر شد و مقرر گردید برنامه‌های آینده فرهنگستان (به صورت سالانه) مدون و در اختیار اعضا قرار داده شود. در پایان جلسه و پس از ارائه گزارشی از روند ایجاد و نحوه کار «سامانه مدیریت فصلنامه آموزش مهندسی ایران» توسط آقای دکتر محمود یعقوبی مدیر مسئول فصلنامه آموزش مهندسی، این سامانه توسط آقای دکتر داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم افتتاح گردید.

معرفی جایزه «ثبوتی - خواجه پور»

همچنین در این مراسم آقای دکتر سعدا... نصیری قیداری رئیس انجمن نجوم جمهوری اسلامی ایران کارت عضویت شماره یک انجمن نجوم ایران را که به نام دکتر یوسف ثبوتی صادر شده است، به ایشان اهدا کرد. انجمن بین‌المللی نجوم نیز طی پیام کتبی بیستمین سال تأسیس دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه - زنجان و جشن تولد هشتاد سالگی استاد دکتر ثبوتی را تبریک گفت. این پیام توسط آقای دکتر ادوارد گانین استاد دانشگاه ویلونوای امریکا و رئیس کمیته آموزش انجمن بین‌المللی نجوم قرائت شد.

در مراسم بزرگداشتی که روز پنجشنبه مورخ ۱۳۹۱/۲/۲۱، به مناسبت بیستمین سال تأسیس دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه - زنجان و جشن تولد هشتاد سالگی آقای دکتر یوسف ثبوتی عضو پیوسته گروه علوم پایه فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، در زنجان برگزار شد، همکاران و شاگردان دکتر ثبوتی به پاس زحمات و فعالیت‌های ایشان در بنیانگذاری این دانشگاه و همچنین تلاش‌های دکتر محمدرضا خواجه پور یکی دیگر از بنیانگذاران دانشگاه، جایزه «ثبوتی - خواجه پور» را طرح و معرفی کردند. این جایزه علمی در بعد ملی و به استادان جوان در زمینه تحصیلات تکمیلی اهدا خواهد شد.

میزگرد «تطبيق وضعیت مطالعات آینده‌نگری در ایران و جهان»

گروه مطالعات آینده‌نگری علم و فناوری
با همکاری کمیسیون ملی یونسکو-ایران

دکتر شیدا مهنام سرپرست گروه امور اجتماعی کمیسیون ملی یونسکو-ایران، آقای دکتر سعید خزایی استاد آینده‌پژوهی دانشگاه تهران و خانم دکتر رویا طباطبایی یزدی مدیر گروه پژوهشی شاخص‌سازی و آینده‌پژوهی مرکز تحقیقات استراتژیک سخترانی کردند. در ادامه جلسه صاحب‌نظران به بحث و تبادل نظر پیرامون مسائل مطرح شده در سخنرانیه‌ها، از جمله آینده‌اندیشی در زمینه همکاری‌های آینده‌نگرانه منطقه‌ای، آینده‌پژوهی و توسعه پایدار، جمعیت و دین پرداختند.

روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۱/۳/۱۰ جلسه میزگرد «تطبيق وضعیت مطالعات آینده‌نگری در ایران و جهان» به همت گروه مطالعات آینده‌نگری علم و فناوری فرهنگستان علوم و با همکاری کمیسیون ملی یونسکو-ایران در سالن شورای مرکز مطالعات علم و فناوری فرهنگستان علوم برگزار شد. در این نشست که تعدادی از استادان و صاحب‌نظران و سیاستگذاران آینده‌پژوهی کشور حضور داشتند، آقای دکتر عبدالرحیم گواهی سرپرست گروه مطالعات آینده‌نگری علم و فناوری فرهنگستان علوم، خانم

سمینار «افقهای آینده علوم و مهندسی کامپیوتر»

گروه علوم مهندسی

علوم و تعیین اولویتهای درازمدت علم و فناوری کشور به عنوان یکی از مهمترین فعالیتهای فرهنگستان تأکید کرد. در این همایش ۴ سخنرانی علمی با عنوان «بیوانفورماتیک»، «متدولوژی طراحی الکترونیک»، «محاسبات کوانتومی» و «محاسبات نرم» به ترتیب توسط آقایان: دکتر صادقی از پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست فناوری، دکتر نوایی شیرازی از دانشکده مهندسی برق و کامپیوتر دانشگاه تهران، دکتر کریمی پور از دانشکده فیزیک دانشگاه صنعتی شریف و دکتر ماشینیچی از دانشکده ریاضی و کامپیوتر دانشگاه کرمان ارائه شد.

روز پنجشنبه مورخ ۱۳۹۱/۳/۱۱ اولین سمینار از سلسله سمینارهای ادواری شاخه مهندسی برق گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم تحت عنوان «افقهای آینده علوم و مهندسی کامپیوتر» در سالن کنفرانس فرهنگستان برگزار شد. در این جلسه جمعی از صاحبزنان و استادان دانشگاهها حضور داشتند. پس از تلاوت چند آیه از کلام... مجید، آقای دکتر محمدرضا عارف رئیس گروه علوم مهندسی ضمن خوشامدگویی، برنامه شاخه مهندسی برق فرهنگستان برای برگزاری ۴ سمینار در سال جاری را تشریح و ضمن اشاره بر اهم فعالیتهای و برنامههای فرهنگستان، بر آینده‌نگری در

درگذشت استاد فقید دکتر عبدالمجید یعقوب پور

برای این استاد فقید رحمت واسعه و برای بازمانگان صبر و اجر مسئلت دارد.

بر این اساس مجلس یادبودی نیز روز پنجشنبه مورخ ۱۳۹۱/۳/۲۵ از سوی گروه علوم پایه فرهنگستان علوم در سالن شورای گروه مزبور تشکیل و یاد و خاطره استاد یعقوب پور گرامی داشته شد.

روز سه شنبه مورخ ۱۳۹۱/۳/۲۳ آقای دکتر عبدالمجید یعقوب پور رئیس شاخه زمین‌شناسی فرهنگستان علوم و استاد دانشگاه خوارزمی (تربیت معلم سابق) دار فانی را وداع گفت. خبرنگار فرهنگستان علوم ضمن ابراز تأسف و تأثر، این ضایعه را به خانواده محترم ایشان و جامعه علمی و دانشگاهی کشور تسلیت می‌گوید و از درگاه باریتعالی

اخبار کوتاه

دزفولی تبریک می‌گوید و توفیق روزافزون ایشان را از خداوند متعال مسئلت دارد.

■ کتابخانه فرهنگستان علوم در ایام برگزاری بیست و پنجمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران ۶۳ عنوان کتاب فارسی و ۳۴ عنوان کتاب لاتین خریداری کرد.

■ پیرو دعوت گروه فلسفه آکادمی علوم روسیه و تصویب گروه علوم اسلامی فرهنگستان علوم، آقای دکتر غلامرضا اعوانی عضو پیوسته این گروه در کنگره بین‌المللی «فلسفه تطبیقی» شرکت و مقاله‌ای در خصوص «اهمیت فلسفه اسلامی در تأسیس فلسفه تطبیقی» ارائه کرد.

■ در کتاب «تاریخ بیمارستانهای ایران و هندوستان از سال ۱۵۰۰ تا ۱۹۵۰» (Hospitals in Iran and India 1500-1950) که توسط انتشارات Brill لیدن هلند در سال ۲۰۱۲ منتشر شده است، یک فصل از کتاب «تاریخ بیمارستانهای ایران» با عنوان «بیمارستانهای ایران در عصر صفویه» تألیف آقای دکتر حسن تاج‌بخش عضو پیوسته فرهنگستان علوم ترجمه شده و با ذکر نام و منبع به چاپ رسیده است.

■ روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۱/۳/۱۷ جلسه سخنرانی به همت شاخه بین‌گروهی محیط زیست فرهنگستان علوم برگزار شد و آقای مهندس کامران خسروشاهی پیرامون «انرژی خورشیدی و جایگاه آن در سبب تولید و مصرف انرژی در ایران (فواید و چالشها)» سخنرانی کرد.

■ ۵۹ دانشمند و استاد دانشگاههای ایران در رشته‌های مهندسی، شیمی، کامپیوتر، علوم پزشکی و داروسازی در جدیدترین فهرست دانشمندان یک درصد برتر جهان از لحاظ تعداد ارجاع به مقالات قرار گرفتند. در این فهرست که در ابتدای سال ۲۰۱۲ میلادی منتشر شده است، نام آقایان دکتر مجتبی شمس‌پور و دکتر حبیب‌ا... فیروزآبادی اعضای وابسته گروه علوم پایه و دکتر محمدرضا اسلامی و دکتر علی کاوه اعضای پیوسته گروه علوم مهندسی فرهنگستان علوم ملاحظه می‌شود. خبرنامه فرهنگستان این موفقیت را به استادان نامبرده تبریک می‌گوید و دوام توفیقشان را از درگاه خداوند متعال مسئلت دارد. (لازم است ذکر شود معیار ورود به فهرست دانشمندان یک درصد برتر در هر گرایش علمی، کسب تعداد معین ارجاع به مقالات منتشر شده در پایگاه اطلاعات علمی Web of science بر اساس آستانه‌های مشخص شده برای هر گرایش علمی است).

■ در بیست و دومین آیین نکوداشت اعضای هیأت علمی نمونه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی کشور که روز یکشنبه مورخ ۱۳۹۱/۲/۳۱ با حضور رئیس محترم جمهوری برگزار شد، آقای دکتر محمدرضا مخبر دزفولی استاد طب داخلی دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران و عضو پیوسته فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران به عنوان یکی از ۱۶ استاد نمونه کشور در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ برگزیده و از ایشان تجلیل شد. خبرنامه فرهنگستان علوم این موفقیت را به استاد مخبر

نتایج همایش مدیریت بیماریهای گیاهی در جهت کشاورزی پایدار^۱

همایش، استفاده از تحولات علمی در زمینه‌های مختلف برای انتخاب شیوه‌هایی از مدیریت بود که ضمن کاهش خسارت ناشی از بیماریها، تخریب محیط زیست و آسیب به سلامت جامعه را به حداقل برسانند. نتایج و توصیه‌های همایش به شرح ذیل است:

۱. کاربرد بی‌رویه ترکیبات شیمیایی که هنوز رایجترین روش مبارزه با بیماریهای گیاهی در کشور ما است، محصولات کشاورزی را برای مصرف انسان و دام ناسالم و گاه خطرناک می‌کند، محیط زیست را نامتعادل می‌سازد و در بسیاری از موارد از لحاظ مبارزه با بیماریها نتایج منفی به بار می‌آورد. لذا ضرورت دارد که در سه زمینه تحقیقاتی، مدیریتی و اجرایی با این مسئله برخورد شود. دستیابی به شیوه‌های ایمن‌تر و موثرتر مبارزه با بیماریهای گیاهی مستلزم توسعه تحقیقات در این زمینه و تامین بودجه کافی برای آن است.

از لحاظ مدیریتی، تعیین مهندس ناظر گیاهپزشکی در واحدهای تولیدی، کنترل کیفیت محصولات و جلوگیری از توزیع محصولات آلوده به سم توسط مراجع ذی‌صلاح، جلوگیری از تولید و مصرف سموم خطرناک به خصوص آنها که در طولانی مدت به سلامت مصرف‌کنندگان صدمه می‌زنند و سازماندهی تولیدکنندگان و توزیع‌کنندگان محصولات کشاورزی به منظور کنترل کیفیت محصولات و مسائل بهداشتی از مواردی است که باید مورد تاکید قرار گیرد.

افزایش سریع جمعیت در دهه اخیر و اجبار به بهره‌برداری نامتعادل از منابع طبیعی محدود برای رفع نیازهای این جمعیت، صدمات جبران‌ناپذیری به محیط زیست و به ویژه منابع آب و خاک وارد کرده و پایداری کشاورزی را مورد تهدید جدی قرار داده است. در چنین شرایطی حفاظت از محصولات در برابر آفات و بیماریهای گیاهی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

بیماریهای گیاهی نه تنها به محصولات کشاورزی خسارت عمده وارد می‌کنند، بلکه می‌توانند محیط زیست را نیز تخریب و به سلامت مواد غذایی آسیب جدی وارد کنند. از سوی دیگر مبارزه با این بیماریها بدون در نظر گرفتن ضروریات کشاورزی پایدار، می‌تواند عوارض اقتصادی، زیست محیطی و بهداشتی عمده‌ای در پی داشته باشد. همایش یک روزه «مدیریت بیماریهای گیاهی در جهت کشاورزی پایدار» به منظور واکاوی این مسائل و ارائه راهکارهای متناسب با اهداف کشاورزی پایدار توسط گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم، روز ۹/۲۴/۹۰ با شرکت اعضای گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم، استادان دانشگاهها و مسئولان تحقیقاتی و اجرایی جهاد کشاورزی در محل فرهنگستان علوم برگزار و ۱۲ مقاله توسط صاحب نظران ارائه شد و در پایان مسائل مختلف مرتبط با موضوع توسط شرکت‌کنندگان در همایش مورد بحث آزاد قرار گرفت. نظر عمومی شرکت‌کنندگان در

۱. این همایش در پاییز سال ۱۳۹۰ به همت گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم برگزار شد.

در زمینه اجرایی نظارت به منظور انتخاب ترکیبات ایمن تر، به حداقل رساندن مصرف سموم از جمله به کارگیری روشهای پیش آگاهی، تدوین و استفاده از روشهای غیر شیمیایی مبارزه با بیماریها مانند کشت ارقام مقاوم، اقدامات زراعی و اعمال شرایط بهداشتی باید مورد توجه بیشتر قرار گیرد.

۲. جلوگیری از ورود و استقرار بیمارگرهای جدید به کشور یا منطقه غیر آلوده در داخل کشور یکی از روشهای سازگار با کشاورزی پایدار است. متأسفانه به رغم وجود قوانین قرنطینه، بیمارگرهای مهمی وارد کشور شده‌اند که یک نمونه آن فیتوپلاسمای جاروک لیموترش، عامل نابودی باغها و صنعت لیموترش در استانهای هرمزگان و کرمان است. این موضوع نشان می‌دهد که قرنطینه در ایران از نظر محتوای قانونی غیر منطبق با نیازهای کنونی، از نظر سازمانی ضعیف و از نظر اجرایی فاقد تحرک و کارایی لازم است. لذا توصیه می‌شود که جنبه‌های مختلف قرنطینه مورد بازنگری جامع قرار گرفته و در آن اصلاح اساسی به عمل آید.

۳. انتقال و انتشار بسیاری از بیمارگرها به ویژه ویروسها، فیتوپلاسمها و باکتریهای سخت کشت توسط عوامل زنده‌ای صورت می‌گیرد که ناقل نامیده می‌شوند. از بین بردن ناقلها به کمک سموم شیمیایی اگر چه در تئوری می‌تواند از انتشار این بیمارگرها جلوگیری کند، از یک سو موجب صدمه زدن به محیط زیست، بر هم خوردن تعادل طبیعی، سمی کردن محصولات غذایی و ایجاد مقاومت به سم در ناقلها شده و از سوی دیگر اثر قاطعی در کنترل بیمارگرها نداشته و حتی در مواردی باعث گسترش و تشدید بیماری می‌شود. لذا توصیه می‌شود استفاده از ترکیبات شیمیایی در کنترل ناقلان محدود و در مقابل روشهای غیر شیمیایی مانند ایجاد مقاومت به بیمارگر یا ناقل، اقدامات زراعی از قبیل تناوب و تنظیم تاریخ کشت، ایجاد موانع فیزیکی

برای جلوگیری از ورود و انتشار ناقل در گلخانه و مزرعه و اقدامات بهداشتی برای مدیریت ناقلان تدوین و ترویج گردد. مدیریت علفهای هرز به عنوان میزبان یا پناهگاه بیمارگر و ناقل می‌تواند در پایین آوردن جمعیت ناقل و کاهش آلودگی گیاه به بیمارگر موثر باشد.

۴. خاک محیطی زنده سرشار از میکروارگانیسمهای مفید، محل استقرار و توسعه ریشه و منبع تغذیه گیاه است. در عین حال خاک محل استقرار بیمارگرهای خاکزی و خاک برد نیز می‌باشد. لذا مدیریت خاک و آب از دو دیدگاه باید مورد توجه قرار گیرد. نخست فراهم کردن شرایط برای رشد بهینه و تقویت گیاه و دوم نامساعد کردن شرایط برای فعالیت بیمارگرها و جلوگیری از انتقال و انتشار آنها. اقدامات مدیریتی باید در جهت تقویت میکروارگانیسمهای مفید، جلوگیری از فشردگی زیاد خاک، تامین شرایط نفوذ ریشه، انجام مبادلات گازی در خاک و بازگرداندن مواد آلی به خاک باشد. از سموم گازی و ترکیبات شیمیایی برای ضد عفونی خاک جلوگیری به عمل آید و در مقابل روشهایی مانند آفتاب‌دهی خاک ترویج گردد. زراعت حفاظتی به علت مشکلاتی که از لحاظ مدیریت بیماریها به وجود می‌آورد، تنها پس از مطالعه کافی و تایید متخصصان و در شرایط خاص اجرا گردد. از روشهای آبیاری که باعث انتقال و انتشار بیمارگرها می‌شوند یا شرایط را برای فعالیت و حمله آنها به گیاه فراهم می‌آورند، خودداری شود. به جای روشهای آبیاری که موجب جابجایی خاک می‌شوند از روشهایی مانند آبیاری قطره‌ای استفاده شود و انتقال آب از طریق کانالها و نهرهای خاکی موقوف گردد.

۵. عناصر پر مصرف و کم مصرف مورد نیاز گیاه، از دو جهت می‌توانند در مدیریت بیماریهای گیاه موثر باشند. یکی از جهت تامین مواد لازم برای رشد و باردهی گیاه با در نظر گرفتن این واقعیت که رشد بهینه موجب مقاومت به بسیاری از بیمارگرها می‌شود. بدیهی است عدم تعادل

این عناصر و یا وجود بیش از حد هر یک از آنها می‌تواند نتایج معکوس به بار آورد. دوم از جهت القاء مقاومت به بیمارگرها توسط بعضی از عناصر مانند کلسیم و سیلیسیم. در اینجا نوع خاک، شرایط آب و هوایی، گونه گیاه و عوامل اقتصادی در مدیریت تغذیه موثر می‌باشند. بدین ترتیب مدیریت تغذیه یکی از اقدامات کلیدی در تولید محصول، تقویت فعالیت میکروارگانیزمهای خاک و کنترل بیماریهای گیاهی است. با توجه به تفاوت‌های اقلیمی و خاک شناختی در کشور ما، کاربرد مواد مغذی در هر ناحیه نیاز به مطالعات محلی دارد.

۶. بسیاری از بیمارگرهای گیاهی با بذر و تقریباً همه ویروسها و عوامل شبه ویروسی با نهال و پیوند قابل انتقال و انتشار هستند. از این رو در بسیاری از کشورهای جهان، ساز و کارهای مناسب برای سالم‌سازی و سالم‌گزینی بذر و نهال ایجاد و مورد استفاده قرار گرفته است. کشور ما متأسفانه در این زمینه عقب مانده و آنچه نیز که به عنوان بذر یا نهال سالم تولید و به جامعه کشاورزی عرضه می‌شود، بدون مبنای علمی و تضمین کارشناسانه است. لذا تأکید همایش بر این است که سالم‌سازی و سالم‌گزینی بذر و نهال طبق اصول علمی و زیر نظر دائمی یک سازمان تخصصی صورت پذیرد و بر مبنای یک برنامه‌ریزی چند ساله از تولید و کشت بذر و نهال بدون گواهی سلامت خودداری شود.

۷. بهره‌گیری از رقم‌های مقاوم‌سالترین و از لحاظ کشاورزی پایدار سازگارترین شیوه مقابله با بیمارگرهای گیاهی است. لکن در کشور ما جز در موارد معدودی، فرهنگ استفاده از این قبیل ارقام جا نیفتاده است. لذا توصیه می‌شود این امر مورد توجه بیشتری قرار گیرد. در رسیدن به این هدف علاوه بر روشهای سنتی، استفاده از روشهای نوین زیست فناوری و مهندسی ژنتیک به منظور شناسایی و انتقال ژنهای مقاومت گیاهی و یا ایجاد مقاومت

مشتق از بیمارگر به ویژه راهکار خاموشی «آران ا» بسیار موثر و در مواردی غیر قابل اجتناب است. ۸. از آنجا که بخش قابل توجهی از محصولات کشاورزی به ویژه میوه‌ها و سبزیها در فاصله برداشت و مصرف تلف می‌شود، جلوگیری از خسارت پس از برداشت باید مورد توجه بیشتری قرار گیرد. استفاده از سموم شیمیایی مانند قارچ‌کش و باکتری‌کش در نگهداری این محصولات باید ممنوع و به جای آن از روشهای شیمیایی بدون خطر و یا روشهای غیر شیمیایی از قبیل تیمارهای گرمادهی و کنترل بیولوژیکی استفاده شود.

۹. یکی از مسائل مهم در سلامت محصولات کشاورزی، خطر آلودگی آنها به قارچ‌زهرها (مایکوتوکسینها) است. این متابولیت‌های ثانویه قارچها حتی به مقدار بسیار کم، در مصرف‌کنندگان عوارضی از قبیل نقص ایمنی، سرطان، بیماریهای کبدی، کلیه‌ای و عروقی، ناقص‌الخلقه‌زایی و سایر بیماریهای مزمن یا حاد تولید می‌کنند. لذا توصیه می‌شود که مسئولان بهداشتی وجود قارچ‌زهرها در محصولات را به طور جدی زیر نظر بگیرند و از ورود بیش از حد مجاز آنها به زنجیره غذایی جلوگیری کنند. در عین حال روشهای کنترل قارچهای مولد قارچ‌زهر با تأکید بر روشهای غیر شیمیایی تدوین و به مورد اجرا گذاشته شود.

۱۰. مدل‌سازی برای پیش‌بینی عوارض طبیعی، پیش‌آگاهی وقوع بیماریها و استفاده از سیستمهای خبره کامپیوتری می‌تواند از ضایعات کشاورزی جلوگیری و استفاده از مواد آلاینده شیمیایی را به حداقل برساند. متأسفانه در کشور ما این قبیل برنامه‌ها هنوز در مراحل خیلی ابتدایی است. ضرورت استفاده از مدل‌های موجود (مثلاً در زمینه سرمازدگی) و تحقیق برای بومی‌سازی سیستمهای پیش‌آگاهی، مورد تأکید شرکت‌کنندگان در همایش قرار گرفت.

سخنرانی دکتر مضطرزاده در شورای علمی؛ تجربه علم‌سنجی در ایران

مأموریت‌گرا مانند امریکا یا انگلستان با استراتژی کشورهای نفوذگرا مانند اطریش و آلمان متفاوت بوده و از قواعد و ضروریات ویژه‌ای پیروی می‌کنند. استراتژی علم و فناوری و در نتیجه شاخصهای علم و فناوری در کشورهای برزیل و کره جنوبی نیز با یکدیگر تفاوت دارد، زیرا شرایط جغرافیایی جمعیتی و بومی این دو کشور با هم متفاوت است، بنابراین تفاوت در خط‌مشی علم و فناوری کشورها را می‌توان در تفاوت مدلها و شاخصهای آنها در ارزیابی علم و فناوری مشاهده کرد. اگر ما محورهای علم و فناوری را به سه محور آموزشی، تحقیقات و فناوری تقسیم‌بندی کنیم، نوع و وزن شاخصها در سه محور فوق بیان‌کننده تفاوت استراتژی علم و فناوری کشورها می‌باشد. به زبان و بیان دیگر همه کشورها دارای استراتژی و شاخصهای ملی خود در علم و فناوری می‌باشند و از این طریق تمایز کشورها و اهداف آنها را از علم و فناوری می‌توان دریافت نمود. در کشور ما اگرچه در طی چند دهه گذشته آموزش و پرورش و آموزش عالی و تحقیقات و فناوری گسترش قابل ملاحظه‌ای یافته است، اما علی‌رغم برنامه‌هایی چون سند چشم‌انداز و نقشه جامع علمی کشور و امثال اسناد فوق به زعم اینجانب هنوز استراتژی اعلام شده‌ای برای علم و فناوری وجود ندارد تا در سطح جهانی قابل مقایسه و از نظر علمی قابل بررسی باشد. در زمینه آموزش شاخصهایی چون نرخ ثبت نام در تحصیلات متوسطه و یا نرخ ثبت

سید و هشتاد و هشتمین جلسه شورای علمی فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران روز یکشنبه مورخ ۱۳۹۱/۲/۳ با حضور رئیس فرهنگستان، دبیر، معاونان پژوهشی و رؤسای گروههای علمی برگزار شد. در این جلسه آقای دکتر فتح‌اله مضطرزاده عضو پیوسته و رئیس گروه علوم پایه فرهنگستان علوم در سخنانی به موضوع «تجربه علم‌سنجی در ایران» پرداخت. خلاصه‌ای از سخنان ایشان بدین شرح است:

«مطالعات آینده‌نگری نشان می‌دهد که مهمترین عامل تعیین‌کننده برای تحولات آینده عامل علم و فناوری است. بر این اساس کشورهای مختلف جهان سعی بر این واقعیت دارند تا استراتژی علم و فناوری کشور خود را تعیین کرده، برنامه‌های توسعه را بر مبنای آن تبیین نمایند. در کشور ما نیز اگرچه علم مدرن قدمت چندانی ندارد، اما به علت سوابق تاریخی و تمدنی کشور و جمعیت هوشمند و منابع طبیعی فراوان و سایر عوامل به صورت پراکنده و غیر سیستماتیک، اقداماتی برای برنامه‌ریزی علمی آغاز شده است.

به نظر می‌رسد که فعالیتهای علمی اگرچه در اصول از قواعد و متدلوژی معینی تبعیت می‌کنند، اما از نظر استراتژی و راهکارهای اجرایی می‌توانند و باید متفاوت باشند و از شرایط فرهنگی، جغرافیایی و بومی هر کشور پیروی کنند. برای مثال باید یادآوری شود که استراتژی کشورهای

نام در آموزش عالی اگرچه اینجا و آنجا در گزارشها ظاهر می‌شود، اما شاخصهای اعلام شده عمدتاً بر مبنای شاخصهایی نظیر شاخص اعلام شده توسط یونسکو است و فاقد مؤلفه‌های ملی و بومی می‌باشد. در زمینه فناوری کار مشکلتر از این است. چون هم تجربه جهانی کمتر از تجربه آموزشی است و هم تجربه ما در زمینه فناوری و ارزیابی آن بسیار ناچیز است. بنابراین هرگاه فناوری کشور ما توسط یکی از مدل‌های ارزیابی جهانی بررسی شده است، به علت حصول نتایج متفاوت و متمایز ناشی از مدل‌های مختلف، به کنار گذاشته شده است و بحث چندانی را در این باره در کشور شاهد نیستیم. در زمینه تحقیقات خوشبختانه توسط جناب آقای دکتر حسن حبیبی معاون اول وقت کشور و شورای پژوهش‌های علمی کشور، در حدود سال ۱۳۷۳، شاخصهای ملی تحقیقات تهیه و تبیین شد و در شورای عالی انقلاب فرهنگی این شاخصها به عنوان شاخصهای تحقیقات کشور با اصلاحاتی به تصویب رسید و توسط رئیس‌جمهور وقت ابلاغ شد که متأسفانه همان‌گونه که شاهد هستیم هیچکدام از این شاخصها که مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی هم هست، در بیانات و گزارشها و تصمیم‌گیریها رعایت نمی‌شود و بلکه از آن اطلاعی هم ندارند. این بی‌توجهی باعث شده است که ارزیابی علم و فناوری به صحنه سلیقه‌های مختلف افراد واجد شرایط و غیر واجد شرایط تبدیل شود و اهداف و استراتژی علمی کشور در لوای این بی‌توجهی کمرنگ شود و بعضاً هر کس از ظن خود به تفسیر و تعبیر وضعیت علمی کشور بپردازد».

پس از سخنان آقای دکتر فتح‌اله مضطرزاده پیرامون مباحث مطرح شده بحث و تبادل نظر شد و در جمع‌بندی نهایی، موضوعات و پیشنهادهای ذیل مطرح گردید:

- شاخصهای توسعه علمی که بر اساس معیارهای مؤسسات علمی بین‌المللی در نظر گرفته می‌شود، قابل استناد نیست و ملاک و میزان صحیحی برای سنجش نمی‌باشد.
- ما استراتژی علم و فناوری در کشور نداریم و باید

شاخصهای ملی خودمان را بر مبنای استراتژی خودمان و بر اساس منافع مردم تبیین و تعیین کنیم.

■ اگر شاخصهای ملی تعیین شود، تا چه اندازه رعایت می‌شود و آیا مشکل‌گشا خواهد بود؟

■ چنانچه بخواهیم خودمان را با دنیا مقایسه کنیم به شاخصهای استاندارد بین‌المللی هم نیاز است، اما برای توسعه علم و فناوری و اقتصاد لازم است معیارهای علمی خوبی بر اساس ظرفیت و پتانسیل کشور داشته باشیم. اکنون معیار توسعه علمی کشور تعداد مقاله شده است. باید این موارد اصلاح شود.

■ در کشور ارگانهای متعددی به صورت جداگانه این‌گونه مسائل را پیگیری می‌کنند. برای پرهیز از موازی‌کاری، فرهنگستان با تعیین و تدوین شاخصها مرجعی برای شاخصهای ملی علم و فناوری در ایران باشد و آشفته‌گی در این زمینه‌ها را سامان دهد.

■ فرهنگستان عادلانه و بدون جهت‌نقاط ضعف و قوت کشور و موقعیت کشور در مسائل آموزش، پژوهش، فرهنگ و ... را بیان کند. برای این کار تحلیل لازم است و در نهایت باید مطالبی را به صورت انشایی (متن) تدوین کرد.

■ در طرح در حال اجرای فرهنگستان با موضوع «بررسی وضعیت علم در کشور برای جهت‌گیری آینده» این شاخصها مدون شود.

■ راهکارها و راهبردهایی در نقشه جامع علمی کشور و در مجمع تشخیص مصلحت نظام تعیین شده است. پیشنهاد می‌شود در فضایی دوستانه و با همدلی با دستگاههای ذیربط، به فرهنگستان مأموریت داده شود تا این شاخصها را تعیین و تدوین کند. دعوت از استادان و صاحب‌نظران و برخی از مسئولان ذیربط در جلسات بعدی فرهنگستان بسیار مؤثر است.

■ پیشنهاد می‌شود این موضوع و بحث و تبادل نظر پیرامون سیاستگذاری علمی فرهنگستان در جلسات شورای علمی و یا در کارگروهی تا حصول نتیجه نهایی ادامه یابد.

سمینار

«سل، بیماری مشترک بین انسان و حیوان»

گروه علوم دامپزشکی

روز پنجشنبه مورخ ۱۳۹۱/۳/۱۸ سمینار «سل، بیماری مشترک بین انسان و حیوان» به همت گروه علوم دامپزشکی و با حضور رئیس و معاون پژوهشی علوم محض و کاربردی و اعضای گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان، برخی از مسئولان سازمان دامپزشکی کل کشور، سازمان نظام دامپزشکی کل کشور، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی، انستیتو پاستور ایران و بسیاری از استادان دانشکده‌های دامپزشکی کشور، پزشکان، دامپزشکان و متخصصان در سالن کنفرانس فرهنگستان علوم برگزار شد.

پس از تلاوت چند آیه از کلام... مجید و بخش سرود مقدس جمهوری اسلامی ایران، آقای دکتر حسن تاج‌بخش رئیس گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان ضمن خوشامدگویی به حاضران، به سمینارهای برگزار شده توسط گروه علوم دامپزشکی در سالهای اخیر اشاره کرد و اظهار داشت: «نتایج و دستاوردهای سمینارهای برگزار شده، برای مسئولان ذیربط و به طور کلی جامعه دامپزشکی و پزشکی کشور مفید بوده است و امیدواریم که نتایج این سمینار نیز بتواند راهگشا باشد». در ادامه آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم ضمن خیرمقدم به شرکت‌کنندگان و تأکید بر اهمیت علوم دامپزشکی در جهان، در بخشی از سخنان خود اظهار داشت: «دامپزشکان در تاریخ علم و در کشور ایران، خدمات شایسته‌ای در زمینه درمان و جلوگیری از سرایت بیماری، تهیه واکسن و سرم و پیشبرد پژوهش ارائه کرده‌اند». ایشان با اشاره به اهمیت کار دامپزشکان در جلوگیری از آلودگی غذاها و اثری که در حفظ سلامت جامعه داشته‌اند، به نظر ارسطو و اخلاف او اشاره کرد که شرف علم را بسته به موضوع آن می‌دانستند

و توضیح داد که در عصر ما نگاه دیگری به نظام علم حاکم است. دکتر داوری اردکانی در ادامه افزود: «اگر بگوییم هر علمی که موضوعش شریفتر است، والاتر و با اهمیت‌تر است، دیگر نباید از سود و سودمندی علم بگوییم و حال آنکه علم مدرن، علم سودمند و کارساز است. برای اینکه میزان سودمندی علم دامپزشکی را دریابیم، باید چشمان را از ظاهر و تلقیهای ظاهربین برداریم و بیندیشیم که اگر این علم نبود، چه اتفاقی برای حیات بشری و مثلاً در راه تأمین غذای انسان رخ می‌داد». رئیس فرهنگستان علوم در پایان اظهار امیدواری کرد که نتایج این سمینار مانند سمینارهای قبلی گروه علوم دامپزشکی، برای کشور و دانشمندان، مورد استفاده وثمرثمر باشد.

آقای دکتر محمدقلی نادعلیان عضو پیوسته گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم و دبیر علمی سمینار نیز ضمن ارائه گزارش کوتاهی از فعالیتهای و طرحهای انجام شده در فرهنگستان در زمینه بیماری سل و نیز اهداف برگزاری این سمینار، مقاله‌ای با عنوان «راهکارهای مناسب جهت کنترل سل دامی در کشور» ارائه کرد.

در سمینار یکروزه «سل بیماری مشترک بین انسان و حیوان»، ۹ سخنرانی دیگر به شرح ذیل ارائه شد:

■ «سابقه سل دامی در ایران»، دکتر حسن تاج‌بخش؛ عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران

■ «بررسی مولکولی سل مقاوم در بیماران اولیه و ثانویه»، دکتر احمدرضا بهره‌مند؛ رئیس بخش سل انستیتو پاستور ایران

■ «وضعیت بیماری سل دامی در کشور ایران»، دکتر محسن مشکوه؛ معاون بهداشتی و پیشگیری سازمان دامپزشکی کل کشور

- «معرفی سویه‌های میکوباکتریوم بویس مناطق مختلف کشور به روش انگشت‌نگاری ژنوم»، دکتر نادر مصوری؛ رئیس بخش تحقیق و تهیه توپر کولین و مالئین مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی
- «تشخیص و قضاوت کشتارگاهی بیماری سل دامی»، دکتر سیدشهرام شکر فروش؛ استاد دانشکده دامپزشکی دانشگاه شیراز و عضو وابسته گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم
- «ارزیابی اعتبار و اثرات اقتصادی آزمون توپرکولین در گاوداریهای تحت پوشش کشور و لزوم بازنگری در سیاستهای موجود»، دکتر حسام‌الدین اکبرین؛ از سازمان نظام دامپزشکی کل کشور
- «وضعیت بیماری سل انسانی در کشور ایران»، دکتر مهشید ناصحی؛ رئیس اداره سل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- جلسه با میزگرد پایانی و بحث و تبادل نظر پیرامون موضوعات مطرح شده خاتمه یافت. همچنین در وقت میزگرد آقای دکتر بابا مخیر عضو پیوسته گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم و استاد دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران در ارتباط با «سل آبزیان» سخنانی ایراد کرد.

همایش «مدیریت پرورش گوسفند و بز از دیدگاه کشاورزی پایدار»

گروه علوم کشاورزی

ایشان در پایان ضمن تشکر از برگزارکنندگان، خاطرنشان کرد که این سمینار برای عرضه و گزارش کردن نتایج علمی خاص نیست، بلکه برای مسامحت و مشارکت در پیشبرد علم و توسعه کشور است.

در ادامه آقای دکتر محمد مرادی شهر بابک استاد پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران و دبیر علمی همایش در سخنانی با اشاره به اهداف و برنامه‌های این همایش، ضمن تأکید بر این موضوع که ۷۰ درصد واحد دامی کشور را گوسفند و بز تشکیل می‌دهد، جایگاه این دامها را در اقتصاد، اشتغال‌زایی و تولید بخش کشاورزی کشور، مهم قلمداد کرد.

در بخش پایانی مراسم افتتاحیه، آقای دکتر نصر... سفیدبخت عضو پیوسته و رئیس شاخه علوم دامی گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم مقاله‌ای با عنوان «وضعیت موجود پرورش گوسفند و بز از دیدگاه کشاورزی پایدار» ارائه نمود. در این همایش یک روزه ۸ مقاله دیگر به شرح ذیل ارائه شد:

- «فرآوری و استفاده از پسماندهای کشاورزی در تغذیه گوسفند و بز»، دکتر حسن فضائلی؛ استاد مؤسسه تحقیقات علوم دامی کشور، وزارت جهاد کشاورزی
- «وضعیت مراتع و پرورش گوسفند و بز در ایران»، دکتر حسین ارزانی؛ استاد پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران
- «سیاست‌های حمایتی پرورش گوسفند و بز طی چهار برنامه اجرا شده»، مهندس سید احمد رضا سیدعلیان؛ معاون فنی مرکز اصلاح نژاد دام کشور، وزارت جهاد کشاورزی
- «تشکله‌ها و توسعه پایدار گوسفند و بز در کشور»، دکتر

روز پنجشنبه مورخ ۱۳۹۱/۳/۲۵ همایشی با عنوان «مدیریت پرورش گوسفند و بز از دیدگاه کشاورزی پایدار» به همت گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم و با حضور جمعی از اعضای فرهنگستان، مسئولان، اعضای هیأت علمی دانشگاهها و نمایندگان بخش خصوصی در سالن کنفرانس فرهنگستان برگزار شد.

در بخش افتتاحیه این همایش که رئیس، دبیر و معاون پژوهشی علوم محض و کاربردی فرهنگستان علوم نیز حضور داشتند، ابتدا آقای دکتر عباس شریفی تهرانی رئیس گروه علوم کشاورزی ضمن خیرمقدم به حاضران، گزارشی از فعالیتهای گروه علوم کشاورزی و همایشهای برگزار شده در سال ۱۳۹۰ ارائه و به برنامه‌های گروه در سال جاری اشاره کرد. ایشان برگزاری این همایش را با توجه به افزایش جمعیت، یکی از مسائل مهم کشاورزی و دامپروری کشور خواند و ابراز امیدواری کرد که بحثها، رهنمودها و در نهایت بیانیه حاصل از این همایش، بتواند برای مسئولان ذیربط و استادان و کارشناسان مثمر ثمر باشد.

آقای دکتر رضا داوری اردکانی رئیس فرهنگستان علوم نیز در مراسم افتتاحیه این همایش، برنامه‌های گروه علوم کشاورزی را متناسب با اهداف فرهنگستان و در راستای مسائل مدیریت و سیاستگذاری کشاورزی کشور دانست و ضمن اشاره به مفهوم توسعه پایدار که همانا توسعه متناسب، هماهنگ و همه‌جانبه‌نگر است، اظهار داشت: «توسعه پایدار همانا توسعه صنعت، توسعه تکنولوژی، توسعه کشاورزی، توسعه علم، توسعه فرهنگ و توسعه روابط متناسب سیاسی و اجتماعی است».

توسعه پرورش گوسفند و بز»، دکتر سید رضا میرایی آشتیانی؛
استاد پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران
■ «نقش پرورش گوسفند و بز در تولیدات دامی ارگانیک
در ایران»، دکتر رضا ولی‌زاده؛ استاد دانشکده کشاورزی
دانشگاه فردوسی مشهد
در پایان نیز جلسه میزگردی برگزار شد و حاضران به
بحث و تبادل نظر پیرامون مسائل و موضوعات مطرح شده
پرداختند. نتایج حاصل از این همایش به صورت بیانیه
منتشر خواهد شد.

علی اکبر قره‌داغی؛ رئیس بخش بیوتکنولوژی مؤسسه
تحقیقات علوم دامی کشور، وزارت جهاد کشاورزی
■ «سامانه‌های پیشنهادی گوسفند و بز»، دکتر محمد مرادی
شهر بابک؛ استاد پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه
تهران
■ «مقایسه پرورش گوسفند و بز در ایران و دنیا»، دکتر
رسول واعظ ترشیزی؛ استاد دانشکده کشاورزی دانشگاه
تربیت مدرس
■ «وضعیت و نقش مراکز آموزشی و پژوهشی کشور در

دکتر مهدی بهزاد^۱ واضع عدد رنگی کلی و حدس مربوط به آن

ضایع شدن حق معنوی ریاضیدان هموطن خود جلوگیری کند. مقاله مبسوط دکتر شاه‌محمد به زبان انگلیسی در نشریه الکترونیک arXiv.org تحت شماره ۱۱۰۴.۳۱۷۰ منتشر و چکیده مقاله ایشان پیشتر در شماره نهم نشریه علمی - پژوهشی «تاریخ علم» دانشگاه تهران چاپ شده است. در ذیل فرازهایی از مقاله مزبور جهت اطلاع استادان و علاقمندان آمده است:

سالها پیش آقای دکتر مهدی بهزاد، استاد سابق ریاضیات در دانشگاه‌های ایالتی وین آمریکا، شیراز، شهید بهشتی، صنعتی شریف، مازندران و تربیت معلم، عدد رنگی کلی و حدس مربوط به آن را مطرح کرد. اما بعدها طرح این حدس به ریاضیدان دیگری هم نسبت داده شد. آقای دکتر حسین شاه‌محمد استاد دانشکده علوم ریاضی انستیتو تکنولوژی راجستر آمریکا این موضوع را بررسی کرد تا از

یادداشت تاریخی؛ تاریخچه حدس عدد رنگی کلی^۲

و منتشر کرده‌اند، هنوز موفق به اثبات یا رد آن نشده‌اند. به بیان ساده، عدد رنگی کلی گراف G کمترین تعداد رنگهای لازم برای نسبت دادن همزمان رنگ به همه رأسها و همه یالهای G است، چنانکه دو رنگ متناظر با هر دو رأس مجاور و دو رنگ متناظر با هر دو یال مجاور G متفاوت باشند و رنگ هیچ یالی با هیچ یک از دو رنگ متناظر با دو سر آن یال یکی نباشد. حدس عدد رنگی کلی حاکمی است گرافی وجود ندارد که عدد رنگی کلی آن از مجموع ماکسیمم درجه گراف و عدد دو بیشتر باشد.

«در نظریه گرافها پارامترهای گوناگونی با نام عام «عدد رنگی» معرفی شده و مورد استفاده قرار گرفته‌اند که قدیمی‌ترین آنها «عدد رنگی رأسی گراف» است. در نیمه اول دهه شصت قرن بیستم میلادی «مهدی بهزاد» در رساله دکتری خود مفهوم عدد رنگی کلی گراف را معرفی و در خصوص آن حدسی وضع کرد که امروزه یکی از مسئله‌های کلاسیک ریاضیات محسوب می‌شود (نگ: بهزاد، گرافها و اعداد رنگی آنها^۳، سراسر متن). با اینکه ریاضیدانان بسیاری در نیم قرن گذشته چند صد مقاله درباره این حدس نوشته

۱. عضو پیوسته فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران

2. The History of the Total Chromatic Number Conjecture
3. Behzad, M., Graphs and Their Chromatic Numbers

نوشته، چگونه توانسته است بدون بررسی، به این حدس باورنکردنی دست یابد.

مرجع دیگری که برخی از ریاضیدانان را به خطا واداشته است تا ویزینگ را طراح این حدس بشناسند، مصاحبه سال ۲۰۰۰ اوست (نگ گوتین)^{۱۱}. در این مصاحبه بهزاد و ویزینگ مستقلاً طراح حدس معرفی می‌شوند و برای اثبات ادعای مربوط به ویزینگ به دو مقاله «تعدادی مسئله حل نشده در نظریه گرافها» و «درباره تخمین رتبه رنگی یک p - گراف»^{۱۲} ارجاع داده می‌شود که شرح اولی گذشت و در دومی هم اثری از مفهوم عدد رنگی کلی و حدس مربوط به آن دیده نمی‌شود!

ریاضیدانانی که ویزینگ را، به تنهایی یا به اتفاق بهزاد، طراح این حدس می‌دانند، به دست کم یکی از سه مقاله ویزینگ که شرحشان گذشت، ارجاع می‌دهند که هیچ یک خالی از خلل نیست.

کاستیهای گوناگون مذکور در این گزارش تا سال ۲۰۰۹ که کتاب سویفر^{۱۳} منتشر شد، مکتوم مانده بود. استدلالهای ضعیف و گاه متناقض عرضه شده در خصوص مبدأ حدس عدد رنگی کلی مرا بر آن داشت تا شخصاً هم به تحقیق بپردازم. بخش عمده‌ای از یافته‌ها از جمله ماجرای رفتار غیرعلمی برخی از دست‌اندرکاران را در تاریخ نوزدهم ماه دسامبر سال ۲۰۱۰ برای ویزینگ فرستادم و نظرش را جویا شدم، به این امید که با کمک خود ایشان راهی عادلانه و شرافتمندانه برای حل معما بیابم. دوازده روز بعد پاسخ کوتاه زیر خوشحال و سپاسگزارم کرد:

«پروفسور شاه‌محمد عزیز:

سال نو بر شما مبارک! در خصوص عدد رنگی کلی، من آن را تنها در «تعدادی مسئله حل نشده...» (۱۹۶۸) و «مصاحبه...» (۲۰۰۰) به اطلاع رسانده‌ام. بنابراین مراجع دیگر غلط هستند. کتاب سویفر را نخوانده‌ام. بهترین‌ها در ۲۰۱۱.

با اخلاص

. و. ویزینگ»

«بهزاد» علاوه بر رساله خود، در مقاله‌ای با عنوان «مقدمه‌ای بر گرافهای کلی»^۴ که برای عرضه در سمپوزیوم بین‌المللی رم در سال ۱۹۶۶ پذیرفته شده، به این موضوع پرداخته است. در گزارش این سمپوزیوم مقاله‌ای از «زیکوف»^۵ با عنوان «درباره برخی از یافته‌های جدید ریاضیدانان شوروی»^۶ آمده که در آن به چهار اثر از آثار «ویزینگ»^۷ اشاره شده است و هیچ کدام به عدد رنگی کلی مربوط نیست.

یک سال بعد زیکوف در همایش بین‌المللی «مانباخ»^۸ حدس عدد رنگی کلی را به عنوان یک مسئله باز مطرح و ادعا می‌کند که ویزینگ واضع آن است. او برای اثبات ادعای خود که در گزارش این همایش تحت مسئله شماره ۱۲ به چاپ رسیده است، مقاله‌ای با عنوان «رتبه رنگی چند - گرافها»^۹ از ویزینگ را معرفی می‌کند که فاقد مفهوم این عدد و حدس مربوط به آن است. به سختی می‌توان پذیرفت که زیکوف مقاله بهزاد را ندیده و از فقدان مفهوم عدد رنگی کلی در مقاله ویزینگ آگاه نبوده باشد.

متعاقب این رخدادها ویزینگ در سال ۱۹۶۸، مقاله‌ای با عنوان «تعدادی مسئله حل نشده در نظریه گرافها»^{۱۰} منتشر و در مقدمه آن به سه مرجع از جمله به گزارش سمپوزیوم بین‌المللی رم اشاره کرد و افزود که از این مراجع برای تدوین مقاله استفاده کرده است. در بخش پنجم این مقاله مسائل مربوط به رنگ‌آمیزی آمده است. او می‌گوید: «در پایان این بخش به گونه‌ای از رنگ‌آمیزی چند - گرافها اشاره می‌کنم که بررسی نشده است.» سپس حدس رنگی کلی را ذکر می‌کند و برخلاف بسیاری از مسائل دیگر مندرج در این مقاله، از جمله مسائلی که خود طراحشان بوده است، نام مؤلف این حدس «بررسی نشده» را ذکر نمی‌کند. لذا با توجه به تمام شرایط نمی‌توان تنها با استناد به این مقاله، ویزینگ را طراح حدس عدد رنگی کلی دانست. متخصصان حتماً مایلند بدانند ویزینگ که هیچ گاه درباره عدد رنگی کلی یا درباره یکی دیگر از مفاهیم کلی، نظیر گراف کلی، گروه کلی و عدد رمزی کلی، مقاله

4. Introduction to Total Graphs

5. Zykov

6. On Some New Results of Soviet Mathematicians

7. Vizing

8. Beitrage zur Graphentheorie....

9. The Chromatic Class of Multigraphs

10. Some Unsolved Problems in Graph Theory

11. Gutin

12. On an Estimate of the Chromatic Class of a p Graph

13. Soifer

من که ویزینگ را ریاضیدانی قابل می‌دانستم از نظر شخصیت نیز فردی والا یافتم، زیرا دریافتم بخشی از یافته‌هایم را که همگی مستدل بودند، به طور صریح و بقیه را به طور ضمنی پذیرفته است و جز به اطلاع رساندن حدس ادعایی ندارد. متعاقب این مکاتبات در یازدهم ماه ژانویه سال ۲۰۱۱ نامه کوتاهی به ویزینگ نوشتم و ضمن یادآوری چند نکته افزودم: «... نه شما به امتیاز علمی دیگری نیاز دارید و نه بهزاد که سه دهه پیش رسماً بازنشسته شده است؛ آیا با من موافق نیستید بهزاد که ابتدا حدس را رسماً اعلام کرده است (و شما سه سال بعد برای نخستین بار آن را اعلام کرده‌اید) باید تنها طراح حدس عدد رنگی کلی محسوب شود؟ نیز لازم می‌دانم به نویسندگان و پژوهشگران توصیه شود در خصوص حدس مورد بحث، ارجاع به مراجع نادرست و فاقد ارزش علمی را متوقف سازند». به این نامه تاکنون پاسخ داده نشده است. در پایان این گزارش توجه به چند نکته را یادآور می‌شوم:

- برای کارهای علمی پروفیسور ویزینگ ارزش بسیار قائم و در خصوص شخص ایشان عمیقاً اعتقاد دارم که

لغزشها ناخواسته و سهوی بوده‌اند.

- هر چند پروفیسور سویفر در بخش ۲۱۶ کتاب خود می‌نویسد: «به عقیده من، بدون شک سزاوار است که امتیاز این حدس متفقاً به ویزینگ و بهزاد داده شود»، بر اساس بررسیهایی که من انجام داده‌ام طراح حدس عدد رنگی کلی کسی جز پروفیسور بهزاد نبوده و نیست.
- علی‌رغم بی‌دقتیها و کم‌توجهیهای مذکور در این گزارش «حماقت صرف پیرامون حدس عدد رنگی کلی» را عنوان مناسبی برای بخش ۲۱۶ از کتاب سویفر نمی‌دانم و تجدید نظر در متن آن را توصیه می‌کنم.
- وظیفه حرفه‌ای و علمی همه ماست که آثار مکتوب ریاضی را بی‌نقص نگاه داریم. لذا لازم می‌دانم ارجاعهای غلط به مقاله‌ها و مصاحبه با ویزینگ که در چند دهه گذشته رواج یافته است، جبران شود و بیش از این پخش نشود.
- برای اجتناب از مخاطرات آثار علمی، باید به پژوهشگران و مؤلفان جوان هشدار داد تا مقاله‌ها و رساله‌های مربوط به موضوعهای مهمی نظیر انتحال، جعل و تحریف را مطالعه کنند».

منابع

- Behzad, M., Graphs and Their Chromatic Numbers, Doctoral Thesis, Michigan State University, 1965.
- Chartrand, G., & Rosenstiehl, P. (ed.), Theory of Graphs, International Symposium, Rome, Gordon and Breach, New York, 1967, pp. 3133.
- Gutin, G. & Toft, B., "Interview with Vadim G. Vizing", European Mathematical Society, 2000, pp. 2223.
- Soifer, A., The Mathematical Coloring Book, Springer, 2009.
- Vizing, V. G., "On an Estimate of the Chromatic Class of a pGraph" (in Gussian), Diskret Analiz, vol. 3, (1964), pp. 2530.
- "The Chromatic Class of Multigraphs" (in Russian), Kibernetika, Vol. 3, (1965) pp. 2939
- "Some Unsolved Problems in Graph Theory" (in Russian), English Translation in Russian Math. Survey, vol. 23, (1968), pp. 117134.
- Zykov, A. A., Problem 12 (by V. G. Vizing), Beitrage zur Graphentheorie, Vorgetragen auf dem Internationalen Kolloquium in Manebach (DDR), 1968, p. 228.
- "On Some New Results of Soviet Mathematicians" Rosenstiehl P. (ed) Theory of Graphs, International Symposium, Rome (July 1966), Gordon and Breach, New York, 1967, pp. 415416.

«اخلاق» و «بی‌اخلاقی» در علم و حرفه

در گفتگو با دکتر حسن تاج‌بخش
عضو پیوسته و رئیس گروه علوم دامپزشکی فرهنگستان علوم

«فتوت‌نامه چیتگران»، «فتوت‌نامه مهتران». بنده نیز در این خصوص مبحثی از جلد دوم «تاریخ دامپزشکی و پزشکی ایران» را به این موضوع مهم اختصاص داده‌ام. در فارسی گاهی به جای فتوت‌نامه از عبارت «رساله جوانمردان» استفاده می‌شود که ۱۲۱۰ نمونه چنین رساله‌هایی به تصحیح مرحوم صراف تدوین و منتشر شده است. همه این آثار به اخلاق اختصاص داده شده و گویای اهمیت این موضوع در کشور ما است. نظامی می‌گوید:

که هست اینجا مهندس مردی استاد

جوانی نام او فرزانه فرهاد

در این بیت فرزاندگی و استادی در کنار هم آمده است. منظور از فرزانه، خردمند بزرگی است که نظریه‌پردازی می‌کند. فردوسی نیز سخنش را با «به نام خداوند جان و خرد» آغاز می‌کند.

شاهنامه نوعی خردنامه محسوب می‌شود. مولانا نیز با اینکه گاهی به عقل می‌تازد، اما باز درباره آن صحبت می‌کند، آنجا که می‌گوید:

ای برادر تو همان اندیشه‌ای

مابقی خود استخوان و ریشه‌ای

اخلاق یعنی شخص به شیوه آداب و مُدُنیت رفتار کند و در

یکی از مهمترین اصول زندگی فردی و اجتماعی توجه خاص به موضوع «اخلاق» است. اهمیت و جایگاه اخلاق در زندگی، علم، شغل و حرفه، تاثیر اخلاق در پیشرفت کشور و نتایج «بی‌اخلاقی» از موضوعاتی است که خبرنگار فرهنگستان علوم در گفتگو با دکتر تاج‌بخش به آنها پرداخته است. در ذیل آراء و نظرات ایشان را ملاحظه می‌کنید:

«به نام خداوند جان و خرد آغاز می‌کنم. از خبرنگار فرهنگستان علوم به خاطر این گفتگو تشکر می‌کنم. خدا را شکر می‌کنم که این خبرنگار مدتهاست که به نشریه‌ای وزین تبدیل شده است و به موضوعات مناسب می‌پردازد. به نظر بنده، اخلاق در جوامع مختلف تعاریف متفاوتی دارد. در کشور ما همیشه موضوع اخلاق به عنوان یکی از اصول اساسی در کار و فلسفه ما دخالت داشته است. کتابهای «اخلاق ناصری» و «اخلاق محتشمی» که هر دو تألیف خواجه نصیرالدین طوسی هستند، گویای این موضوع است. موضوع اخلاق در تمامی رشته‌های علمی از جمله علم پزشکی جایگاه قابل‌اعتنایی دارد. در سایر رشته‌ها نیز به این موضوع توجه خاص می‌شود، گرچه در آنها از واژه «اخلاق» استفاده نمی‌شود. ما در قدیم مجموعه فتوت‌نامه‌هایی نیز داشته‌ایم، مانند «فتوت‌نامه سلطانی»،

فرهنگستان هم که کانون توجه به علم و فرهنگ کشور است، می‌تواند در نهادینه کردن اخلاق علمی در جامعه تاثیر داشته باشد.

باب شود، افراد کمتر سراغ فعالیت کردن و زحمت کشیدن می‌روند.

اینکه فقط به تعداد مقالات و کتابهای منتشر شده اکتفا کنیم و بگویم علم ما پیشرفت داشته، معیار درستی نیست! باید ببینیم چند درصد از این آثار در پیشرفت علم و صنعت و اخلاق کشور تاثیر داشته است. متأسفانه این مسئله به سیاستها و ضوابط تدوین شده در مراکز آموزشی برمی‌گردد که تعداد آثار را بیشتر مبنای اعطای امتیاز و مبنای پیشرفت علم می‌انگارند. البته این معیار را به عنوان یک معیار تاثیرگذار انکار نمی‌کنم، اما معیار مطلق نیست و به ابعاد و مسائل دیگر نیز باید توجه داشت.

چیزی در وجود انسان وجود دارد که مهمتر از دانش است و آن اینکه شخص در خودش جوهره‌ای داشته باشد که نخواهد از کار و حرفه‌اش بکاهد. اینکه شخص در محل کارش حاضر باشد اما بیشتر اوقات خود را به بطالت بگذراند و تفریحی کار کند، مصداق کاستی در حرفه و شغل است. یک استاد دانشگاه ذاتاً باید معلم باشد. باید به حرفه خود عشق بورزد. باید صادق و با اخلاق باشد و شاگردانش را مانند فرزندانش بداند و با مهربانی به آنها بیاموزد. گردونه زندگی گردونه اخلاق است، بی‌اخلاقها به تدریج از دایره خارج خواهند شد.

دانش باید با اخلاق توأم باشد. سنایی می‌گوید:

علم کز تو، ترا نیستاند

جهل از آن علم به بود صد بار

همراه علم، باید تواضع، نیکویی و مهربانی باشد. باریتعالی مظهر تمامی زیباییها و خوبیهاست. مظهر همه بخشندگی، همه کمال. شخصی که مایل است به سوی کمال حرکت کند، باید توجه به این اصول اخلاقی را مد نظر داشته باشد.

محل کار و در جامعه رفتار شایسته‌ای از خود نشان دهد. وقتی می‌گوییم کسی آدم با اخلاقی است، در واقع میزانی را برای تعریف او استفاده کرده‌ایم. شخص با اخلاق تا حد امکان و توانش سعی می‌کند نیاز مراجعه‌کنندگان را پاسخ دهد. اگر حرفه‌ای دارد که در ارتباط مستقیم با نیاز مردم جامعه است، باید با گذشت و ایثار با آنها رفتار کند. باید در رفتارش اعتدال داشته باشد. حد اعلاهی این مهم را در علم پزشکی در می‌یابیم. توجه به اخلاق پزشکی از زمان بقراط شروع شد. در دوره اسلامی همان شیوه‌های بقراطی به وسیله علی ابن عباس مجوسی اهوازی تکمیل و تصحیح و به صورت توصیه‌نامه‌ای برای پزشکان تدوین شد. یک پزشک علاوه بر اینکه تا مداوای کامل بیمار خود باید جویای احوال او باشد، (که البته متأسفانه در جامعه امروز به دلایلی این مهم مانند قدیم صورت نمی‌گیرد) باید رازدار نیز باشد. پزشک باید مانند دریا باشد و رازهای بیمار را جایی فاش نکند.

یکی از مسائلی که توجه به آن بسیار مهم است، توجه به موضوع اخلاق در علم است. بزرگترین و بدترین گناه در علم دزدی کردن است. اینکه چیزی را فردی بنویسد یا ادعا کند ولی آن متعلق به شخص دیگر می‌باشد و آن را به نام خودش مطرح کند، نمونه دزدی علمی است. در این صورت از وجود خودش نیز دزدیده است! و از ارزش و وجود خودش نیز بیهوده کاهیده است! بدون آنکه در مورد موضوع اطلاع و اشرافی داشته باشد. متأسفانه دزدی علمی در جوامع باب شده است که به آن «انتحال» یا «سرقت ادبی» نیز گفته‌اند. باید یاد بگیریم که حرمت صاحب اثر را نگهداریم و در مواقعی که لازم است از جایی نقل قول کنیم، به نام نویسنده اثر ارجاع دهیم. این عمل به ارزش درونی خودمان نیز اضافه می‌کند. وقتی سرقت در علم

برای رسیدن به کمال باید اخلاق داشت، باید آتش روشنائی بخش روشن کرد. باید قدر این دانشمندان را دانست، اگر قدرشان را ندانیم جامعه به سمتی سوق پیدا خواهد کرد که جبرانش امکان‌پذیر نیست.

نقطه مقابل اخلاق، «بی‌اخلاقی» است. اگر فردی در محیط کار بیشتر وقت خود را به بطالت بگذراند، کار نکند، یا تفریحی کار کند و برای کار و حرفه آنطور که باید زحمت نکشد، مظهر بارز بی‌اخلاقی حرفه‌ای است. اینکه بخواهد به جای کار کردن فقط سر از کار دیگران در بیاورد و در نهایت زحمات آنها را به نام خودش تمام کند، مظهر بی‌اخلاقی است. شخص بی‌اخلاق وجود ناچیزی دارد. برای رسیدن به کمال باید از درون خود شروع کرد. برای رسیدن به کمال باید وجود خود را مانند شمعی سوزاند که اطرافیان را روشن کند. محمدبن زکریای رازی و ابوریحان بیرونی تمام وجودشان را به پای علم سوزاندند و تاریخ می‌گوید که در این راه حتی نور چشمهای خود را از دست دادند. برای رسیدن به کمال باید اخلاق داشت، باید آتش روشنائی بخش روشن کرد. باید قدر این دانشمندان را دانست، اگر قدرشان را ندانیم جامعه به سمتی سوق پیدا خواهد کرد که جبرانش امکان‌پذیر نیست.

استادهای دانشگاه اگر اخلاقی رفتار کنند، شاگردان نیز یاد می‌گیرند که اخلاقی رفتار کردن چگونه است. مجموعه شرایط کار باید محیطی آرام و آسوده باشد. آسودگی یعنی نفی سودگی و جلوگیری از فرسودگی. در چنین محیطی می‌توان خوب کار کرد. برای ایجاد چنین محیطی اخلاق نقش بسیار مهمی دارد. باید یاد بگیریم که اگر می‌خواهیم در شغل و حرفه خود رشد کنیم، بی‌دریغ کار کنیم و زحمت بکشیم. باید یاد بگیریم برای رشد حرفه‌ای باید وجدان کاری داشته باشیم، باید خلاقیت داشته باشیم، باید به جای حاشیه‌سازی و حرف و گفتگوی بیهوده، از وجود و درون خودمان استفاده کنیم، نوآوری کنیم و به جای پرداختن به حاشیه، صرفاً کارمان را درست انجام دهیم. مولانا می‌گوید:

گر توکل می‌کنی، در کار کن
کار کن، پس تکیه بر جبار کن

کافی است درست کار کنیم و به خداوند متعادل و عادل تکیه کنیم. اگر خوب کار نکنیم، نه خودمان به مراتب بالاتر می‌رسیم و نه جامعه از کار ما سودی خواهد برد. باید همیشه قیود اخلاقی در کار را نیز در نظر داشته باشیم. کسی که قیود اخلاقی در حرفه و کار نداشته باشد و به آنها توجه نکند، به تدریج از گردونه خارج خواهد شد. باید در وجود خود به تمامی بپذیریم که باید در مقابل آنچه که می‌گیریم چیز بهتری ارائه و عرضه کنیم. این امر باعث رشد حرفه‌ای ما نیز خواهد شد. این هم به نفع خودمان است هم به نفع دانشگاه، سازمان یا دستگاهی که برای آن کار می‌کنیم.

طبیعت موهبت الهی است که خداوند به ما به امانت داده است اگر اخلاقی باشیم در جهت تخریب آن رفتار نخواهیم کرد.

فرهنگستان هم که کانون توجه به علم و فرهنگ کشور است، می‌تواند در نهادینه کردن اخلاق علمی در جامعه تاثیر داشته باشد.

اگر سخنرانیها یا گردهماییهای علمی در این موضوعات برگزار کند، برای آحاد جامعه تاثیرگذار خواهد بود. بنده تمام عمر خود را در جهت تهیه و تصحیح کتابهای مختلف از جمله «الاعراض الطبیه و المباحث العلابیه» و کتاب «ذخیره خوارزمشاهی» صرف کردم. نور چشم یک دانشمند و صاحب اثر باید روشنائی بخش نسلهای آینده باشد. امیدوارم که نسل جوان کشورمان با اتکاء به خداوند و در سایه تلاش و زحمت و توجه خاص به اخلاق علمی و حرفه‌ای فعالیت کنند و امیدوارم که کشورمان همیشه آباد باشد.»

مختصری از زندگینامه علمی دکتر سیدمصطفی محقق داماد

عضو پیوسته و رئیس گروه علوم اسلامی فرهنگستان علوم

وی در سال ۱۳۶۰ با پایه ۱۱ قضایی از سوی شورای عالی قضایی وقت، به ریاست سازمان بازرسی کل کشور جمهوری اسلامی ایران منصوب شد و در سال ۱۳۷۰ از این سمت استعفا داد. در سال ۱۳۶۵ با پایه ۵ دانشیاری به عضویت هیأت علمی دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی درآمد و در سال ۱۳۷۰ به اتفاق آراء مجمع عمومی فرهنگستان به عنوان عضو پیوسته فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران پذیرفته شد.

در حال حاضر دکتر محقق داماد استاد پایه ۲۳ دانشکده حقوق در رشته حقوق اسلامی دانشگاه شهید بهشتی و رئیس بخش کلام موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران و استاد مدعو فلسفه اسلامی در مدرسه عالی شهید مطهری و رئیس گروه علوم اسلامی فرهنگستان علوم است و همزمان عضو هیأت امنا و مجامع علمی چند دانشگاه و مراکز علمی کشور نیز می باشد.

ایشان تاکنون تعداد ۲۰ جلد کتاب و دهها مقاله در زمینه های «حقوق و فلسفه و دین» به زبانهای انگلیسی، عربی، فارسی، تألیف و در کنفرانسهای بین المللی متعددی شرکت کرده است. استاد محقق داماد هفته ای یک روز در قم برای طلاب علوم دینی جلسه تدریس و پژوهش برگزار می کند و سایر ایام هفته در دانشکده های حقوق دانشگاه تهران، دانشگاه شهید بهشتی، دانشگاه تربیت مدرس و شهید مطهری در کرسیهای حقوق خصوصی و فلسفه اسلامی تدریس می کند. ایشان همچنین ریاست گروه علوم اسلامی فرهنگستان علوم را بر عهده دارد و در جلسات فرهنگستان و گروه مربوط شرکت می کند.

آیت ا... دکتر سید مصطفی محقق داماد، در سال ۱۳۲۴ در شهر قم در یکی از خانواده های روحانیت شیعه، چشم به جهان گشود. پدرش مرحوم آیت ا... محقق داماد و جد مادری ایشان علامه حائری یزدی مؤسس حوزه علمیه قم می باشد.

پس از طی دوران تحصیلات مقدماتی وارد حوزه علمیه قم شد و به تحصیل علوم پرداخت. در سال ۱۳۴۸ موفق شد از علما و مراجع وقت، درجه اجتهاد کسب کند. وی عمده دوره علوم عقلی و حکمت اسلامی را نزد استاد مرتضی مطهری و فقه و اصول تحلیلی را نزد آیات عظام، میرزا هاشم آملی لاریجانی و مرتضی حائری یزدی طاب ثراهم آموخت و به تدریس در حوزه قم پرداخت. همزمان با تحصیلات حوزوی، به تحصیلات دانشگاهی نیز اشتغال داشت، و موفق به اخذ مدرک لیسانس و فوق لیسانس در فلسفه و حقوق اسلامی از دانشگاه تهران شد. سپس برای اخذ درجه دکتری در فاصله سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۳ در بخش حقوق بین الملل دانشگاه فرانسوی زبان، به لوون بلژیک رفت و پس از طی مراحل لازم در سال ۱۹۹۶ موفق به اخذ درجه دکتری تخصصی شد. عنوان رساله دکتری ایشان به شرح زیر است:

Protection of Individual in Times of Armed Conflict
According to International and Islamic Law

رساله مزبور که با راهنمایی پروفیسور ورهون رئیس بخش حقوق بین الملل دانشگاه لوون تدوین شد، به اتفاق آرای هیأت داوران با درجه «ممتاز» پذیرفته شد و متعاقباً توسط یکی از ناشران خارجی منتشر گردید.

آکادمی ملی علوم هندوستان^۱

چندین دانشمند برجسته بررسی و نظرات آنها در مورد ترکیب و عملکرد این شورا در قالب بیانیه‌ای به انجمن کنگره علوم هندوستان ارائه شد که در جلسه این کنگره در شهر پونا^۲ مطرح گردید. متعاقباً پیشنهاد تأسیس مؤسسه ملی علوم هندوستان به تأیید انجمن کنگره علوم هندوستان رسید. جلسه افتتاحیه این مؤسسه در سال ۱۳۱۳ ش. (۱۹۳۵ م.) برگزار شد و مؤسسه بلافاصله کار خود را در ساختمان مرکزی در مرکز آسیایی بنگال^۳، آغاز کرد.

دولت هندوستان پس از ۱۰ سال این مؤسسه را به عنوان ارگان رسمی دانشمندان هندوستان به رسمیت پذیرفت. در سال ۱۳۲۴ ش. (۱۹۴۵ م.) دولت پس از بحث و بررسی تصمیم گرفت تا مؤسسه ملی مذکور را به عنوان مهم‌ترین انجمن علمی به نمایندگی از کلیه رشته‌های علمی در هندوستان به رسمیت بشناسد. در سال ۱۳۲۵ ش. (۱۹۴۶ م.)، ساختمان مرکزی مؤسسه به دهلی منتقل شد و دولت، اعطای کمک مالی به این مؤسسه را جهت پرداخت هزینه‌هایی نظیر سفر، انتشارات، کمک هزینه‌های پژوهشی

■ تاریخچه: آکادمی ملی علوم هندوستان در سال ۱۳۱۳ ش. (۱۹۳۵ م.) با هدف ارتقای علم در هندوستان و کاربرد دانش علمی برای انسان و رفاه ملی تأسیس شد. قبلاً، آکادمی با نام «مؤسسه ملی علوم هندوستان»^۲ شناخته می‌شد. افراد مختلف و «انجمن کنگره علوم هندوستان»^۳ نقشی پیشرو در تأسیس آکادمی داشتند.

در سال ۱۳۰۸ ش. (۱۹۳۰ م.)، دولت وقت هندوستان به استانداران مختلف، سازمانها و انجمنهای علمی، دانشگاهها و انجمن کنگره علوم هندوستان نامه‌ای نوشت و از آنها درخواست نمود تا در خصوص ضرورت ایجاد یک شورای پژوهشی ملی که با شورای پژوهشی بین‌المللی و اتحادیه‌های وابسته به آن همکاری نزدیک خواهد داشت، نظر خود را اعلام نمایند. این دوره مقارن با سفر ریچارد گریگور^۴، سردبیر «مجله نیچر»^۵ به هندوستان بود. وی جهت بحث و گفتگو با سردبیر «مجله علم روز»^۶ برای کمک به تأسیس آکادمی علوم هندوستان به این کشور سفر کرده بود. پیشنهاد تأسیس شورای پژوهشی ملی توسط

1. Indian National Science Academy
2. National Institute of Sciences of India (NISI)
3. Indian Science Congress Association (ISCA)
4. Richard Gregor

5. Nature
6. Current Science
7. Pune
8. Asiatic Society of Benegal

- و اعطای کمک بلاعوض به سایر انجمنهای علمی جهت چاپ انتشارات آنها آغاز کرد. در سال ۱۳۲۷ ش. (۱۹۴۸ م.) سنگ بنای ساختمان مؤسسه توسط جواهر لعل نهرو، نخست وزیر وقت هندوستان گذاشته شد. در سال ۱۳۳۰ ش. (۱۹۵۱ م.)، مؤسسه به محل فعلی خود در دهلی نقل مکان کرد.
- در سال ۱۳۴۶ ش. (۱۹۶۸ م.)، این مؤسسه به نمایندگی از دولت هندوستان به عضویت شورای بین‌المللی علم^{۱۰} درآمد.
- در بهمن ماه ۱۳۴۸ ش. (فوریه ۱۹۷۰ م.)، نام مؤسسه ملی علوم هندوستان به آکادمی ملی علوم هندوستان تغییر یافت.
- اهداف:** اهداف اصلی آکادمی ملی علوم هندوستان عبارتند از:
- ارتقای دانش علمی در هندوستان از جمله کاربرد مناسب علم در مسائل مرتبط با رفاه ملی
  - ایجاد هماهنگی میان آکادمیهای علوم، انجمنها و مؤسسات علمی، بخشهای علمی و خدماتی دولتی
  - ایفای نقش به عنوان مجموعه‌ای از دانشمندان برجسته در جهت ترویج و حفظ منافع دانشمندان در هندوستان و ارائه کارهای علمی انجام شده در کشور در سطح بین‌المللی
  - انجام فعالیتهای علمی ملی و بین‌المللی محول شده از سوی دولت و جامعه با همکاری ارگانهای ملی علمی و بین‌المللی
  - چاپ و انتشار مجموعه مقالات، نشریات، زندگی‌نامه‌های شخصی و سایر انتشارات مورد نظر
  - ارتقا و حفظ ارتباط میان علوم و علوم انسانی
- تأمین و مدیریت منابع مالی و سایر درآمدها در جهت ارتقای علم
- انجام کلیه امور دیگر که به تحقق اهداف فوق کمک می‌کند یا برای تحقق آنها ضروری است.
- **اعضا:** آکادمی متشکل از اعضای مؤسس^{۱۱}، پیوسته^{۱۲} و خارجی^{۱۳} می‌باشد.
- عضویت اعضای مؤسس قبل از آغاز به کار آکادمی پذیرفته شده است.
- اعضای پیوسته بر اساس قوانین گزینش و پذیرش اعضای پیوسته، انتخاب می‌شوند.
- اعضای خارجی شخصیت‌های علمی برجسته‌ای هستند که سهم بسزایی در ارتقای علم یا رفاه ناشی از آن دارند و خارج از مرزهای هندوستان زندگی می‌کنند. این اشخاص به نوعی در پیشرفت علم کشور هندوستان سهیم بوده‌اند. دانشمندان کلیه کشورهای دیگر می‌توانند برای عضویت خارجی آکادمی واجد شرایط باشند.
- **بخش اداری و هیأت رئیسه:** اداره و مدیریت امور آکادمی بر عهده شورایی متشکل از هیأت رئیسه آکادمی می‌باشد که مشتمل بر ۲۷ نفر است: یک رئیس، شش معاون و بیست عضو پیوسته دیگر. معاونان وظایف کلی و انحصاری دارند و عبارتند از:
- معاون امور عضویت، معاون ارتقای علم، معاون مدیریت منابع، معاون امور بین‌الملل، معاون انتشارات و انفورماتیک و معاون علم و جامعه. علاوه بر این، سهمیه‌ای برای اعضای دیگر شورا وجود دارد که از سوی ارگانهای همکار معرفی می‌شوند. این ارگانها عبارتند از: انجمن آسیایی در کلکته^{۱۴}

9. Pt Jawaharlal Nehru

10. International Council for Science (ICSU)

11. Foundation Fellows

12. Fellows

13. Foreign Fellows

14. Asiatic Society, Calcutta

15. The National Academy of Sciences (India), Allahabad

آکادمی ملی علوم هندوستان در الله‌آباد^{۱۵} و انجمن کنگره علوم هندوستان. همچنین، دولت هندوستان یک سهمیه عضویت دارد تا از میان اعضای پیوسته آکادمی نماینده‌ای را به عنوان عضو اضافی شورا معرفی کند.

هیچ یک از اعضای شورا نمی‌تواند همزمان بیش از یک پست داشته باشد، به جز در موارد خاص مرتبط با پستهای خالی موقت که در ماده ۲۸ اساسنامه آکادمی آمده است.

■ انتخاب و پذیرش اعضای پیوسته: انتخاب اعضای

پیوسته در قالب ضوابط تعیین شده از سوی شورای آکادمی، انجام می‌شود. این ضوابط باید حاوی نکات ذیل باشند:

■ فقط شهروندان هندی واجد شرایط برای عضویت پیوسته هستند.

■ تعداد اعضای پیوسته منتخب در هر سال به ۳۰ نفر محدود می‌شود تا زمانی که تعداد کل اعضای پیوسته در قید حیات به ۱۰۰۰ نفر برسد.

■ هر نامزد عضویت با تأیید دو عضو پیوسته و با تکمیل پرسش‌نامه مخصوص، معرفی می‌شود. حداقل یک نفر از این دو عضو پیوسته باید دانش وی را در کسب فضایل علمی تأیید کند. معاون امور عضویت این اختیار را دارد که بنا به درخواست کتبی عضو پیوسته‌ای که مقیم هندوستان نمی‌باشد، تأییدیه صلاحیت را از سوی وی امضا کند.

■ شورای آکادمی از میان نامزدهای توصیه شده از جانب کمیته‌های بخشها، نامزدهای پیشنهادی را انتخاب می‌نماید.

■ بنا به نظر شورا، افرادی که خدمات برجسته علمی انجام داده‌اند یا انتخاب آنها امتیازی برای آکادمی محسوب می‌شود، می‌توانند به عضویت آکادمی درآیند؛ مشروط بر آنکه تعداد آنها بیش از دو نفر در یک سال نباشد و اگر دو نفر در یک سال انتخاب شوند، در سال آینده انتخابی از این مقوله وجود نخواهد داشت.

هزینه پذیرش و حق عضویت بر عهده اعضای پیوسته منتخب می‌باشد. چنانچه ظرف دو ماه پس از اعلام عضویت عضو پیوسته، هزینه پذیرش و حق عضویت توسط عضو پیوسته پرداخت نشود، عضویت وی از درجه اعتبار ساقط خواهد شد. در صورت پرداخت هزینه پذیرش و حق عضویت توسط عضو منتخب در ظرف مدت حداکثر یک سال پس از انتخاب وی، شورای آکادمی این اختیار را خواهد داشت که عضویت شخص را با تمام امتیازها به وی برگرداند.

عضویت پیوسته واقعی پس از پرداخت هزینه پذیرش و حق عضویت و امضای تعهدنامه آغاز می‌شود و این بدان مفهوم است که عضو پیوسته با مقررات و ضوابط موجود در آکادمی آشنایی دارد و مقید است تا مقررات و ضوابطی که در آینده وضع خواهد شد را بپذیرد.

اعضای پیوسته در آکادمیهای همکار، انجمنها، سازمانها و ادارات دولتی مختلفی انجام وظیفه می‌کنند. ارتباط نزدیکی میان این آکادمی و دیگر آکادمیهای حرفه‌ای و سازمانهای دولتی وابسته وجود دارد.

برنامه آکادمی در خصوص آموزش علم یکی از نمونه‌هایی است که آکادمیهای علوم هندوستان به طور مشترک آن را اجرا می‌کنند. آکادمی مستقلاً یا بطور مشترک نظرات سنجیده‌ای در مورد موضوعات گوناگون در زمینه علم و فناوری در کشور ارائه می‌دهد. اخیراً، توصیه‌های مندرج در گزارشهای آکادمی نظیر «گزارش علم هندوستان»، «حرفه علمی زنان در هندوستان» و «آموزش علم» بخشی از سند برنامه پنج ساله یازدهم در خصوص علم و آموزش را تشکیل داده‌اند.

■ انتخاب اعضای خارجی: روند انتخاب اعضای خارجی

در قالب ضوابط تعیین شده از سوی شورای آکادمی و در فواصل زمانی معین انجام می‌پذیرد. حداکثر تعداد اعضای

افتخاری ۱۵۰ نفر می‌باشد و سالانه تا سقف شش نفر به تعداد این اعضا اضافه می‌شود. هیچگونه وجهی بابت هزینه پذیرش و حق عضویت از اعضای خارجی دریافت نمی‌شود.

حقوق و امتیازات اعضای پیوسته: اعضای پیوسته از حقوق و امتیازات ذیل برخوردارند: حضور در کلیه جلسه‌های عمومی آکادمی و دادن رأی، پیشنهاد و معرفی کاندیداها برای عضویت در آکادمی، پیشنهاد اشخاص برای دریافت جوایز آکادمی، دسترسی به کتابخانه آکادمی و امانت گرفتن کتاب، لوح، نقشه‌های طراحی، نسخ خطی و غیره از کتابخانه بر طبق مقررات تعیین شده از سوی شورای آکادمی

■ **شورا و هیأت رئیسه:** انتخابات هیأت رئیسه و سایر اعضای شورا در اجلاس عمومی سالانه آکادمی برگزار می‌شود. فهرست اسامی افراد پیشنهادی برای انتخاب به عنوان اعضای هیأت رئیسه و دیگر اعضای شورای آکادمی در سال بعد را شورای آکادمی تهیه می‌کند.

■ **اختیارات و وظایف شورا:**

■ امور آکادمی را اداره می‌کند و در پی آن ضوابط و دستورالعملهایی وضع می‌کند که در جهت اداره مناسب آکادمی و دستیابی به اهداف آن می‌باشد به شرط آنکه ضوابط و دستورالعملها با مفاد موجود در مقررات در تضاد نباشند. شورا اختیار دارد که ضوابط مزبور را اصلاح کند یا تغییر دهد. هیأت رئیسه نیز می‌تواند دستورالعملهای آکادمی را اصلاح کرده یا آن را تغییر داده و سپس به شورا گزارش دهد.

■ به انجام اموری می‌پردازد که به عقیده رئیس آکادمی نمی‌توان آنها را بر طبق ضوابط و دستورالعملهای موجود انجام داد و یا مواردی که باید به جلسه عمومی ارجاع شود تا نحوه و ترتیب انجام چنین کارهایی تعیین گردد.

■ بر انتشار فصلنامه‌ها و دیگر آثار منتشر شده آکادمی نظارت و مدیریت می‌کند.

■ با توجه به نیاز، کارمند استخدام می‌کند و وظایف، مقرری، حقوق، پاداش و امتیاز، مقررات استخدام، دوره و شرایط خدمت و عملکرد آنان را تعیین می‌کند. در هنگام لزوم، کارمندان را معلق از کار، اخراج یا از پست‌هایشان برکنار می‌کند.

■ بنابر نظر خود برای پیشرفت اهداف و منافع آکادمی، مبادرت به مبادله کتابها، نقشه‌ها و نمونه‌های متعلق به آکادمی یا امحاء آنها می‌کند.

■ گزارشی در مورد عملکرد آکادمی آماده و به اجلاس عمومی سالانه تقدیم می‌کند. یک نسخه از گزارش فوق همراه با اظهارنامه ممیزی شده حسابهای آکادمی تا پایان ماه مارس و درآمد و هزینه برآورد شده برای سال آینده جهت اطلاع در اختیار اعضای پیوسته حاضر و نیز در دسترس کلیه اعضای پیوسته قرار می‌گیرد.

■ از میان مجمع عمومی اعضای پیوسته، کمیته‌هایی را جهت بررسی موضوعات و موارد خاص در حوزه آکادمی برمی‌گزیند. همچنین می‌تواند اعضای خارجی و دیگر افراد سرشناسی که برای عضویت در این کمیته‌ها کاردان و متخصص هستند را منصوب کند. شورا می‌تواند رئیس، دبیر یا نمایندگان را برای کمیته‌های مذکور تعیین نماید و می‌تواند وظایف و دوره تصدی کمیته‌های موجود را تعیین یا آنها را منحل کند.

■ چنانچه عضو پیوسته از پرداخت بدهی به آکادمی امتناع ورزد، شورا با تصویب جلسه عمومی اختیار دارد تا اقدامات قانونی برای استرداد وجه مذکور به عمل آورد.

■ **اختیارات و وظایف رئیس آکادمی:**

■ ریاست و مدیریت کلیه جلسه‌های آکادمی و شورا را بر عهده دارد.

■ اجرای مقررات، ضوابط و دستورالعملهایی که بر اساس ماده ۳۰ اساسنامه، بند الف، توسط شورا تنظیم شده است، را تضمین می‌کند.

■ عضو افتخاری کلبه کمیته‌هایی است که توسط شورا تعیین شده است.

■ در مواقعی که در تفسیر هر قانونی تردید وجود دارد، رئیس آکادمی در مورد آن تصمیم می‌گیرد. در چنین حالتی تا جلسه بعدی شورا یعنی زمانی که نهایتاً تفسیر قانون تحت بررسی مشخص شود، تفسیر رئیس قابلیت اجرایی دارد.

■ اختیارات و وظایف معاونان آکادمی:

■ ریاست جلسه‌ها (از جمله جلسه‌های شورا) را بر عهده دارد و در غیاب رئیس آکادمی، این جلسه‌ها را اداره می‌کند.

■ عضو افتخاری کمیته‌هایی است که توسط شورا تعیین می‌شوند (به غیر از کمیته‌های بخشها و دیگر کمیته‌هایی که بر اساس ماده ۳۰ اساسنامه (بند ز) برگزیده شده‌اند).
■ مسئولیت وظایف تعیین شده آکادمی را بر عهده دارد.

■ **وظایف دبیر اجرایی:** دبیر اجرایی، مسئول اداره عمومی و تفسیر تصمیمات شورا است. وی زیر نظر هیأت رئیسه فعالیت می‌کند و تابع ضوابط و دستورالعملهایی است که توسط هیأت رئیسه تدوین می‌شود. دبیر اجرایی کارمند تمام وقت آکادمی محسوب می‌شود.

■ کمیته‌های بخشها در سال ۲۰۱۲:

کمیته بخش ۱: علوم ریاضی: ریاضی کاربردی، ریاضی محض، علوم کامپیوتر نظری و آمار
کمیته بخش ۲: فیزیک: ستاره‌شناسی، اختر فیزیک، فیزیک ماده چگال، فیزیک انرژی بالا و هسته‌ای، فیزیک

نورشناخت، اتمی و موکولی، فیزیک آماری و فیزیک فضا
کمیته بخش ۳: علوم شیمی: شیمی تجزیه، معدنی، آلی، فیزیک و نظری

کمیته بخش ۴: علوم زمین و سیارات: علوم بخشهای سطحی و عمقی زمین، علوم جوئی، علوم اقیانوس و علوم سیارات

کمیته بخش ۵: مهندسی و فناوری: الکترونیک، برق، مکانیک، شیمی، راه و ساختمان، هوانوردی، مخابرات و دیگر شاخه‌های مهندسی، علوم اطلاعات و کامپیوتر و توسعه فناوری

کمیته بخش ۶: علوم مواد و مهندسی: مواد از جمله کامپوزیتها، نانو مواد، زیست ماده، شیمی مواد و مهندسی مواد

کمیته بخش ۷: علوم گیاهی: علم رده‌بندی، ساختار، کارکرد، فیزیولوژی، تکوین، ژنتیک، بوم‌شناسی و تکامل گیاهان

کمیته بخش ۸: علوم جانوری: علم رده‌بندی، ساختار، کارکرد، فیزیولوژی، تکوین، ژنتیک، بوم‌شناسی، رفتار و تکامل جانوران

کمیته بخش ۹: میکروبی‌شناسی و ایمنی‌شناسی: زیست‌شناسی ویروسها، باکتریها و انگلها، ژنتیک میکروبی و ژنوم‌شناسی، ایمنی‌شناسی

کمیته بخش ۱۰: علوم سلولی و بیومولکولی: زیست‌شناسی، زیست‌فیزیک، زیست‌شناسی سلولی، زیست‌شناسی مولکولی، زیست‌شناسی ساختاری، بیوانفورماتیک،

زیست‌شناسی سیستم‌ها و زیست‌فناوری
کمیته بخش ۱۱: علوم بهداشتی: علوم پزشکی بالینی و پایه، مردم‌شناسی، روان‌شناسی، ژنتیک انسان، بهداشت عمومی و تغذیه

کمیته بخش ۱۲: علوم کشاورزی: کشاورزی، باغبانی، جنگل‌داری، شیلات و علوم دامپزشکی

■ **تأمین بودجه و حسابها:** کمیته امور مالی و تشکیلات، حسابها و اسناد درآمدها و هزینه‌های آکادمی را بررسی می‌کند. این کمیته شامل دو نماینده از دولت هند می‌باشد و در مواقعی که شورا تعیین می‌کند، حسابرسی سالانه را انجام می‌دهد. این کمیته به نمایندگی از سوی دولت، حسابهای جداگانه از تمام بودجه‌های تأمین شده توسط آکادمی را نگهداری می‌کند. اظهارنامه سالانه حسابها پس از حسابرسی حرفه‌ای، در گزارش آکادمی به چاپ می‌رسد. کلیه امور مالی آکادمی از جمله امور مالی مربوط به میزان کمکهای دولتی و نیز امور مربوط به شرایط خدمت، استخدام و ارتقای کارکنان آکادمی قبل از طرح در شورا، توسط کمیته امور مالی و تشکیلات مورد بررسی قرار می‌گیرد. کلیه وجوه دریافتی از اعضای پیوسته به عنوان هزینه پذیرش و حق عضویت بطور مرتب توسط معاون مدیریت منابع بر طبق ضوابط سرمایه‌گذاری می‌شود. بعد از دریافت این وجوه، صرفاً بهره بدست آمده از آن در اسرع وقت صرف هزینه‌های عمومی آکادمی می‌شود. کلیه اوراق بهادار و پول نقد آکادمی به منظور نگهداری مطمئن، بر طبق ضوابط به امانت گذاشته می‌شود. شورا واجد شرایط تصمیم‌گیری در مورد ضوابط لازم جهت کنترل مالی بودجه آکادمی است. جلسه‌های عمومی آکادمی چهار نوع می‌باشند: عادی، سالانه، سالگرد و فوق‌العاده

■ **رأی‌گیری اعضای پیوسته:** رأی‌گیری اعضای پیوسته از طریق برگه‌های رأی‌گیری که از طرف معاون امور عضویت برای آنها ارسال می‌شود، در موارد ذیل انجام می‌پذیرد:

■ زمانی که شورا بنا به تشخیص خود به صلاح آکادمی می‌داند که بر طبق تصمیم جلسه عمومی از تمام اعضای پیوسته آکادمی نظرخواهی شود.

■ هنگامی که ده عضو پیوسته یا تعداد بیشتری درخواستی

را امضا می‌کنند، از رئیس آکادمی تقاضا می‌کنند تا این درخواست را انجام دهد.

■ **پیشنهادهایی که مستلزم تغییرات عمده در رابطه با منابع مالی، سازمان، اصلاح مقررات و اهداف آکادمی یا هر مورد دیگری که از نظر شورا نیازمند رجوع به کلیه اعضای پیوسته آکادمی می‌باشد.**

قبل از انتشار هرگونه مسئله‌ای طبق ماده ۵۳ اساسنامه جهت رأی‌گیری تمامی اعضای پیوسته آکادمی، حداقل دو هفته قبل از جلسه عمومی که قرار است به طرح این مسئله بپردازد، شورا برای هر یک از اعضای پیوسته اطلاعیه‌ای می‌فرستد که در آن ماهیت پیشنهاد مسئله مورد نظر و دلیل اینکه باید به موقع در چنین جلسه عمومی مورد بحث قرار گیرد، ذکر شده است. متن هرگونه اعتراضی که ممکن است بر ضد پیشنهاد مورد نظر در جلسه مطرح شود، همراه با برگه‌های رأی‌گیری توزیع می‌شود.

پس از گذشت سی روز از توزیع برگه‌های رأی‌گیری جهت استرداد رأی، هرگونه سؤال مربوط به رأی‌گیری اعضای پیوسته آکادمی تا قبل از جلسه عمومی گردآوری می‌شود. رئیس شورا به بررسی و شمارش آرا می‌پردازد و نتیجه را گزارش می‌دهد.

■ **اعطای جوایز:** آکادمی جوایز خود را در چهار رده اعطا می‌کند: جوایز بین‌المللی^{۱۶}، مدال همگانی و جوایز سخنرانی^{۱۷}، مدالهای موضوعی^{۱۸} و جوایز دانشمندان جوان^{۱۹}. تاکنون تعداد جوایز اعطایی توسط آکادمی ۵۹ مورد بوده است. جوایز بین‌المللی معتبرترین جوایز آکادمی محسوب می‌شود و مدال قرن تولد جواهر لعل نهرو^{۲۰} و مدال یادبود واینو باپو^{۲۱} و چهار مدال همگانی را شامل می‌شود.

در سال ۱۳۵۳ ش. (۱۹۷۴ م.)، آکادمی طرح اعطای مدالهای

16. International Awards

17. General Medal and Lecture Awards

18. Subjectwise Medals

19. Awards for Young Scientists

20. Jawaharlal Nehru Birth Century Medal

21. Vainu Bappu Memorial Medal

بین‌آکادمی، اجرای پژوهش‌های علمی مشترک و تبادل عقاید و اطلاعات با کشورهای مختلف جهان از طریق تدارک بازدیدهای دانشمندان می‌باشد. آکادمی در حال حاضر با ۳۲ کشور برنامه مبادله دانشمند دارد. در سال ۱۳۶۳ ش. (۱۹۸۴ م.)، آکادمی در شکل‌گیری فدراسیون آکادمیها و مجامع علمی آسیا^{۲۳} نقش مؤثر داشت و بدین وسیله بازدید دانشمندان از کشورهای همسایه امکان‌پذیر شد. آکادمی علوم کشورهای جنوب و جنوب - شمال را در کاربرد علم و فناوری در جهان در حال توسعه ارتقا می‌بخشد. این سازمان ارتباط نزدیکی با آکادمی علوم کشورهای در حال توسعه، شبکه سازمانهای علمی جهان سوم^{۲۵} و مؤسسه بین‌المللی علم^{۲۶} دارد. آکادمی نقش مهمی در تأسیس شبکه جهانی آکادمیهای علوم^{۲۷} در سال ۱۳۷۲ ش. (۱۹۹۳ م.) داشت.

■ **انتشارات:** فعالیتهای انتشاراتی آکادمی ملی علوم هندوستان به عنوان یکی از مهم‌ترین فعالیتهای آکادمی، به سال ۱۳۱۴ ش. (۱۹۳۵ م.) بازمی‌گردد. این فعالیتها شامل انتشار سه مجله پیشگام ذیل می‌شوند: مجموعه مقالات آکادمی ملی علوم هندوستان^{۲۸}، مجله ریاضیات محض و کاربردی هندوستان^{۲۹} و مجله تاریخ علم هندوستان^{۳۰}. به علاوه، آکادمی انتشارات دیگری نیز دارد: کتاب سال، گزارش سالانه، خبرنامه آکادمی ملی علوم هندوستان، زندگی‌نامه اعضای پیوسته و یادنامه اعضای پیوسته متوفی، انتشارات خاص و مجموعه مقالات سمپوزیمها یا سمینارهای آکادمی ملی علوم هندوستان. آکادمی یک هیأت مشورتی انتشاراتی برای ارائه راهنمایی ارزشمند جهت تقویت فعالیت‌های انتشاراتی تأسیس نموده است. مترجمان: شکوفه سینا و مرجان شجاعی

آکادمی علوم برای دانشمندان جوان را بنیان‌گذاری کرد. هدف این بود که دانشمندان جوان متعهد و دارای خلاقیت استثنایی که مشارکتهای پژوهشی چشمگیری در زمینه علم و فناوری داشته‌اند را از سایر دانشمندان متمایز کند. جایزه دانشمندان جوان آکادمی علوم هندوستان هر سال به دانشمندان برجسته با ویژگیهای مذکور به خاطر کارهای پژوهشی ایشان در هندوستان از طریق همکاری پژوهشی برجسته در زمینه علم، مهندسی و فناوری، اعطا می‌شود. هر سال در حدود ۲۰۱۵ مرد و زن جوان (حداکثر ۳۲ سال سن) برای دریافت «مدال دانشمند جوان آکادمی ملی علوم هندوستان» انتخاب می‌شوند. بدین ترتیب تا سال ۱۳۸۵ ش. (۲۰۰۶ م.)، ۴۷۸ دانشمند جوان موفق به اخذ این مدال شدند. بسیاری از آنان کار علمی ارزشمندی را انجام داده‌اند و کماکان به تلاشهای چشمگیر خود جهت کسب افتخار بیشتر در داخل و خارج از کشور ادامه می‌دهند.

■ **فعالیت‌های بین‌المللی:** آکادمی، به عنوان یک سازمان پشتیبان در هندوستان، از شورای بین‌المللی علم^{۳۱} و اتحادیه‌های بین‌المللی وابسته به آن حمایت می‌کند. آکادمی این کار را به کمک کمیته ملی انجام می‌دهد و بدین ترتیب اجرای کامل فعالیتهای علمی منطبق با پژوهشهای ملی و بین‌المللی و نیز توسعه و رفاه انسانی میسر می‌شود. کمیته ملی به آکادمی توصیه می‌نماید که در گردهماییهای بین‌المللی شرکت کند، نشستهای عمومی را در هندوستان برگزار کند، دانشمندان هندی را برای عضویت در هیأت‌های شورای بین‌المللی علم معرفی کند و گزارش وضعیت علوم هندوستان در زمینه‌های مورد علاقه خود را منتشر کند. آکادمی همچنین از شرکت دانشمندان هندی در کنفرانسهای خارج از کشور حمایت می‌کند. هدف آکادمی از برنامه تبادل

22. International Council for Science (ICSU)

23. Federation of Asian Scientific Academies and Societies (FASAS)

24. The Academy of Sciences of the Developing World (TWAS)

25. Third World Network of Scientific Organizations (TWNISO)

26. International Foundation for Science (IFS)

27. Global Network of Academies of Sciences (IAP)

28. Proceedings of the Indian National Science Academy

29. Indian Journal of Pure and Applied Mathematics (JPAM)

30. Indian Journal of History of Science (IJS)

■ Sources:

<http://insaindia.org/index.php><http://www.interacademies.net/Academies/ByRegion/SouthAsia/India/13122.aspx>

نگاهی نو به سیاست و فرهنگ (گفتگوها-۲)

دکتر رضا داوری اردکانی

انتشارات سخن، چاپ اول: ۱۳۹۱

این دفتر که در حقیقت جلد دوم کتاب گفتگوهاست (جلد اول پیشتر با نام «عقل و زمانه» توسط انتشارات سخن به چاپ رسیده است)، مجموعه مصاحبه‌هایی است که دکتر داوری اردکانی در سالهای اخیر با نویسندگان مطبوعات و همکاران دانشگاهی خود داشته است. مطالب و پرسشهای این گفتگوها نیز بالطبع پراکنده و گوناگون است، اما وجه وحدتی نیز میان آنها وجود دارد و آن نسبت فلسفه و فرهنگ با سیاست است.

در همه گفتگوهای این کتاب با نظر فلسفی به نسبت میان سیاست و فرهنگ (با این توجه که شیوه زندگی صرفاً و ضرورتاً بر اساس ساختن و مصرف کردن استوار نیست) پرداخته شده و با اشاره به این نکته که در جهان ما ساحت ساختن و مصرف کردن چندان غلبه کرده که فرصت و مجال فکر کردن دیگر وجود ندارد و در همه جا سراسیمگی و پریشانی در زندگی راه یافته است و مردم نمی‌دانند که چه می‌خواهند و می‌توانند و باید بکنند، تأکید می‌شود گفتن حرفهایی از این قبیل که باید با رجوع به «خرد ورزی» و دست زدن در دامن دموکراسی و سوسیالیسم یا هر ایدئولوژی دیگر مسائل را حل کرد و مشکلهای را از میان

برداشت، بی‌اعتنایی به مسئله و فرار از تفکر است. کتاب «نگاهی نو به سیاست و فرهنگ» علاوه بر مقدمه، شامل ۲۵ گفتگوست که عناوین آنها عبارتند از: «چه کسی می‌تواند برای دیگران تکلیف معین کند؟»، «مقام تفکر در ایران معاصر»، «توسعه بدون فلسفه»، «از دین و فلسفه خشونت نمی‌آید»، «کجا هستیم و به کجا می‌رویم»، «مرید و مراد جایی ندارند»، «اوتوبی شهر دلمردگی است»، «فراز و فرودهای مناسبات اسلام و غرب»، «پرسشهایی در باب تواناییها»، «درباره غرب و غربیان»، «رد علوم انسانی، اعلام انصراف از توسعه است»، «رورتنی به لوازم پراگماتیسم چندان پای‌بند نبود»، «گفتگویی در باب عدالت»، «فیلسوف از همه ایدئولوژیها آزاد است»، «ذکر جمیل فارابی»، «درباره نامه فرهنگ»، «هستی از منظر هایدگر»، «فلسفه و سیاست»، «آل احمد، فردید و روشنفکران»، «شرق‌شناسی در پایان راه»، «پاسخ به صد پرسش درباره افلاطون»، «افسون و افسانه فوتبال»، «جایگاه فوتبال در جهان کنونی»، «فلسفه و فرهنگ»، «درباره درس معارف اسلامی» و «درباره ایدئولوژی و فلسفه». در پایان کتاب نیز فهرست اعلام، فهرست کلمات و اصطلاحات خاص و در نهایت فهرست نام کتابها آمده است.

آزمون زبان پریشی نامیدن فارسی

دکتر رضانیلی پور^۱

انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، چاپ اول:
۱۳۹۰

نگاهی به منابع علمی در حوزه نوروسایکولوژی زبان و عصب‌شناسی زبان مبین وجود منابع بسیاری از مقاله‌ها و گزارش‌های مستند است. بسیاری از این مقاله‌های علمی نتیجه فرضیه‌آزمایی درباره رابطه زبان و مغز در بیماران مبتلا به ضایعات مغزی و یا بیماریهای اعصاب نظیر آلزایمر است که به کمک آزمونهای معیار و معتبر زبان‌شناسی بالینی ارزیابی و گزارش شده است. چنین آزمونهایی در ایران بسیار نادر است.

آزمون طرح شده در کتاب حاضر، حاصل یک طرح پژوهشی درون‌گروهی در گروه پژوهشی گفتار و زبان در پژوهشکده علوم زیستی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی است که در سال ۱۳۸۴ در زمره انتشارات دانشگاه منتشر شد. طی شش سال گذشته، ویراست نخست آزمون توسط برخی از پژوهشگران و دانشجویان گفتاردرمانی برای کاربردهای بالینی مورد استفاده قرار گرفت و چکیده نتایج چند گزارش پژوهشی بومی نیز در بخش هدفهای آزمون آمده است.

در ویراست جدید، کتاب حاضر، علاوه بر تجدید نظر در ساختار داده‌ها و اهداف آزمون با تکیه بر نظرخواهیهای انجام شده، بر اساس نتایج پژوهشهای بالینی بومی بین سالمندان گروه کنترل، گروههای زبان‌پریش با ضایعه مغزی مختلف و بیماران آلزایمر فارسی زبان، برای الگوهای متفاوت آسیب‌پذیری حافظه کلامی سالمندان با توجه به نقش راهنمایی آوایی و معنایی در بازیابی نامها، معیارهایی مشخص شده که در بخش هدفها و ساختار آزمون به آنها اشاره شده است.

این آزمون برای سنجش توانایی نامیدن در مواجهه و تشخیص افتراقی حافظه کلامی نامیدن بین بیماران زبان‌پریش و یا بین بیماران زبان‌پریش و آلزایمر طراحی و تدوین شده است و دارای دو مجلد است. مجلد اول به بررسی اهداف و ساختار آزمون، آشنایی با روشهای ارزیابی، شیوه اجرای آزمون و مجلد دوم مشتمل بر ۵۰ تصویر مقوله‌های مختلف است. مطالعه این کتاب به پژوهشگران جوان گفتار درمانی و آسیب‌شناسان گفتار و زبان ایرانی توصیه می‌شود.

۱. استاد زبان‌شناسی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی و عضو وابسته گروه علوم انسانی فرهنگستان علوم

دربارهٔ تعلیم و تربیت در ایران

دکتر رضا داوری اردکانی

انتشارات سخن، چاپ اول: ۱۳۹۱

مطالب این کتاب درباره آموزش و پرورش است و نه در آموزش و پرورش. یعنی نویسنده در مباحث تخصصی تعلیم و تربیت وارد نشده، بلکه با عنایت به اینکه تعلیم و تربیت صرف تخصص نیست، به بیان برخی ملاحظات کلی و تلخیص تجربه دوران طولانی معلمی خود پرداخته است. در مقدمه این رساله می‌خوانیم که: «شاید برای اولین بار افلاطون بود که تعلیم و تربیت را در نظام مدینه (سیاست) وارد کرد و از آن پس فیلسوفان به آن پرداختند. اکنون هم که تعلیم و تربیت به یک علم تخصصی مبدل شده است، بزرگان فیلسوفانند. پس عجب نیست که یک دانشجوی فلسفه به خصوص اگر شصت سال تجربه تعلیم داشته باشد و بیش از هفتاد سال از عمر خود را در مدرسه گذرانده باشد، چیزی درباره تعلیم و تربیت و امکانات آن بگوید. کار فلسفه، نقد و بحث در شرایط امکان وجود و عمل است. من هم در این اوراق پیوسته به این معنی اندیشیده‌ام که برای بیرون آوردن سازمان آموزش و پرورش از دشواریهایش، این راهنمایها نه فقط مغتنم، بلکه ضروری است.»

نویسنده در بخش دیگری از مقدمه کتاب، با تأکید بر اینکه مسئله آموزش و پرورش چندان اساسی است که با اخذ تصمیمهای اداری و به صرف تدوین آیین‌نامه و دستورالعمل به آن نمی‌توان پرداخت، راهنمایهای استادان آموزش و پرورش را در صورتی که شرایط و مقدمات لازم برای اجرای آنها فراهم شده باشد، کارساز می‌داند و چنین می‌نویسد:

«کاش می‌توانستیم به بهترین وجه از این راهنمایها بهره‌مند شویم و اصول و قواعد تعلیم و تربیت را از کتابها و کلاسهای درس دانشگاه، به خانه و مدرسه و کوچه و بازار بیاوریم.»

کتاب «درباره تعلیم و تربیت در ایران» علاوه بر مقدمه، شامل ۵ فصل است که عناوین فصلهای آن عبارتند از: «انقلاب در آموزش»، «آموزش و فرهنگ»، «آسیب‌شناسی تربیت دینی»، «فرهنگ و تعلیم و تربیت» و «مصاحبه‌ای درباره آموزش و پرورش».

کتاب مزبور در ۲۶۸ صفحه و به شمارگان ۲۲۰۰ نسخه، توسط انتشارات سخن چاپ و منتشر شده است.

زیبایی شناسی خط در مسجد جامع اصفهان

دکتر محمد حسین حلیمی^۱

انتشارات قدیانی، چاپ اول: ۱۳۹۰

در این کتاب، نویسنده مسجد جامع اصفهان را مهمترین موزه هنرهای مختلف اسلامی ایران و بهترین معرف هنرآفرینی هنرمندان شایسته و مؤمن ایرانی در عالم زیبایی شناسی خط معرفی می کند و می نویسد:

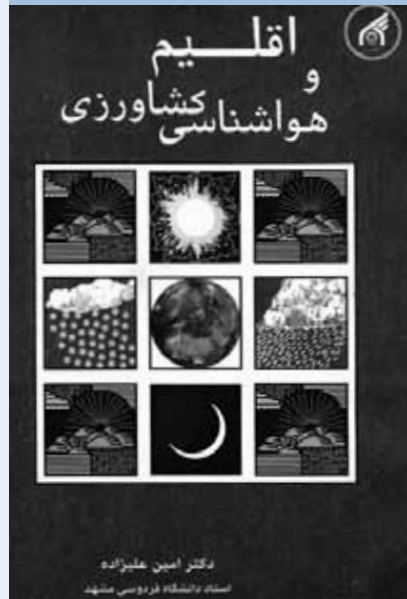
«به هنگام مطالعات اولیه و تهیه مدارک تصویری و عکاسی از مسجد جامع در سالهای ۱۳۵۰ تا ۱۳۶۰ شمسی، متوجه شدم که گروههای متعددی از هنرشناسان و پژوهشگران معتبر در مسجد جامع فعالیت داشته و پیوسته آن را ادامه می داده اند. با توجه به اینکه طرح معماری مسجد جامع اصفهان بر اساس الگوی مساجد ایرانی چهار ایوانی است، نظم و بخش بندی این کتاب بر اساس الگوی معماری این مسجد شامل چهار بخش است.»

شرح و تحلیل تاریخی و توصیف زیبایی شناسی در تمامی کتاب همدیگر را همراهی می کند و آنالیزها و طراحیهای دقیق، ظرایف و ارزشهای هنری خط و خوشنویسی و طراحی حروف و نقوش مرتبط با معماری را به خواننده معرفی می کند و از طریق تدوین منابع تصویری و آنالیزهای نقوش، زمینه شناسایی همه جانبه یکی از گنجینه های هنر

جهانی، بالاخص نحوه شکل آفرینی در هنر اسلامی ایران را که بعضاً از دید باستان شناسان، هنرمندان و علاقه مندان به دور مانده است، فراهم می کند. چنانکه اشاره شد، این کتاب علاوه بر پیشگفتار، دیباچه، تاریخ و تحول مسجد جامع، شامل چهار بخش با عناوین: بخش اول: ایوان جنوبی - گنبد نظام الملک؛ بخش دوم: ایوان غربی (ایوان استاد)، محراب اولجایتو و شیستان اولجایتو؛ بخش سوم: ایوان شمالی (ایوان درویش) و گنبد تاج الملک؛ و بخش چهارم: ایوان شرقی (ایوان شاگرد)، قسمت مدرسه در جبهه شرقی و محراب مدرسه است. در پایان کتاب نیز فهرست منابع فارسی و لاتین و نمایه ها آمده است. کتاب «زیبایی شناسی خط در مسجد جامع اصفهان» به صورت مصور و رنگی (۴۲۴ صفحه رنگی گلاسه و مصور) به چاپ رسیده است و منابع تصویری آن می تواند برای هنرمندان و پژوهشگران هنری مرجعی اصیل محسوب شود. کتاب حاضر در شمارگان ۲۲۰۰ نسخه از سوی انتشارات قدیانی روانه بازار شده است.

این کتاب به عنوان بهترین کتاب فصل در اسفندماه سال ۱۳۹۰ انتخاب شده است.

۱. عضو پیوسته فرهنگستان علوم و استاد دانشکده هنرهای زیبا، دانشگاه تهران

اقلیم و هواشناسی کشاورزی

دکتر امین علیزاده^۱

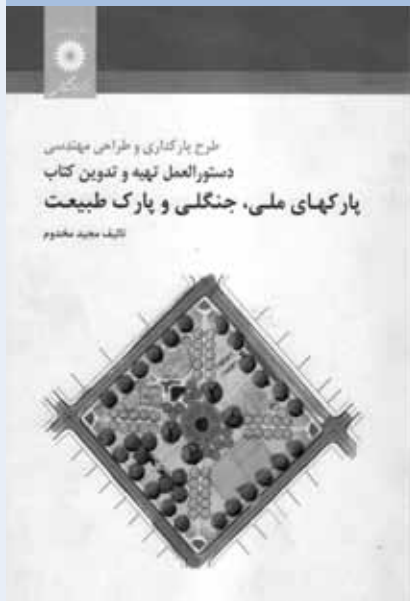
صورت گرفته است که به عنوان گامی، هر چند کوچک، اطلاعات نسبی را در زمینه‌های مختلف رابطه گیاه و محیط در اختیار قرار دهد. این کتاب در ۲۵ فصل تدوین شده و علاوه بر کلیاتی در زمینه‌های اتمسفر و خصوصیات آن و نقش تابش خورشید در تولیدات گیاهی و فتوسنتز مطالب زیر را نیز در بر دارد:

- نور و استفاده آن در گیاهان
  - دمای هوا و نقش آن در تولید و رشد گیاهان
  - اثرات سرمازدگی، یخ‌زدگی، شوکهای حرارتی و گرما در گیاهان
  - نقش رطوبت، ابر و مه، پایداری و ناپایداری هوا و فشار هوا بر رشد و تولیدات گیاهی
  - باد و اثرات آن در کشاورزی و مطابقت آن با مناطق بادخیز
  - تبخیر و تعرق و نیاز آبی گیاهان
  - تغییرات اقلیمی و اثرات آن بر رشد گیاهان
  - خشکسالی و تنشهای خشکی
  - طبقه‌بندیهای اقلیمی کشاورزی
  - جنبه‌های اقلیمی در مدیریت آفات و بیماریهای گیاهی
  - اقلیم‌شناسی زیستی و پیش‌بینیهای اقلیمی
- این کتاب در پایان به وضعیت اقلیمی ایران نیز پرداخته است. کتاب حاضر توسط انتشارات دانشگاه امام رضا (ع) در ۲۰۰۰ نسخه چاپ و در سال ۱۳۸۹ به بازار عرضه شده است.

انتشارات دانشگاه امام رضا (ع)، ۱۳۸۹

هوا و اقلیم‌شناسی اساسی‌ترین علمی است که هر کس بخواهد در بستر طبیعت به فعالیت بپردازد باید از آن اطلاع داشته باشد. این موضوع در فعالیتهای کشاورزی - که به تمام و کمال - بستگی به چگونگی وضع هوا دارد، از اهمیت بیشتری برخوردار است. زیرا تنها در پناه سازگاری با طبیعت است که می‌توان به صورت پایدار به چنین فعالیتهایی ادامه داد. کسانی که در زمینه کشاورزی و باغداری و یا موارد مشابه آن فعالیت دارند، باید بپذیرند که زراعت اصولاً یک فعالیت غیرطبیعی است و هر عملی که برخلاف قوانین طبیعت انجام شود ناپایدار بوده و سرانجام با شکست مواجه خواهد شد. اما همگام با طبیعت حرکت کردن می‌تواند زمان رسیدن به این ناپایداری را به تعویق اندازد. طبیعت در راستای تولید ناخالص و کاهش انرژی در سیستم عمل می‌کند، حال آنکه فعالیت ما در سیستمهای آب و خاک در جهت افزایش انرژی و تولیدات خالص است. ما نیازمند آن هستیم که مهندسان و کارشناسان کشاورزی بر اساس آگاهیهای هوا و اقلیم‌شناسی و دیدگاههای زیست محیطی حرکت کرده و آن را جزئی از معارف رشته خود بدانند. تنها در این صورت است که نمود آن به صورت اصلاح ساختار نظام آموزش کشاورزی و رعایت ضوابط زیست محیطی در جهت توسعه پایدار ظاهر شده و منافع نسل حاضر و نسلهای آینده هر دو تامین خواهد شد. تدوین کتاب «اقلیم و هواشناسی کشاورزی» با این هدف

۱. استاد دانشکده کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد و عضو وابسته گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم

طرح پارکداری و طراحی مهندسی
دستورالعمل تهیه و تدوین کتاب

پارکهای ملی، جنگلی و پارک طبیعت

دکتر مجید مخدوم فرخنده^۱

به این منظور، کتاب حاضر که با تعریفی از محیط زیست، برنامه‌ریزی محیط زیست و تفاوت حفاظت و حمایت از محیط زیست شروع شده، به نحوه تهیه و تدوین کتاب پارکداری به صورت دستورالعمل پرداخته است. در واقع بخش اصلی این کتاب به دستورالعمل تهیه و تدوین کتاب طرح پارکداری و طراحی و مهندسی پارکها اختصاص یافته است و به روشنی نشان می‌دهد چگونه باید این مهم را آغاز کرد، ادامه و پایان داد.

در این دستورالعمل، نخست طرح‌ریزی پارکها در فاز اول، یعنی طرح پارکداری به تفصیل تشریح و نحوه نگارش بخشهای آن برشمرده شده است. پس از آن، روش‌شناسی طرح تفصیلی، یا فاز دوم و یا به بیان علمی نحوه اجرایی مرحله روش‌شناسی فاز دوم در چارچوب دستورالعمل ارائه شده است.

در پایان نیز علاوه بر فهرست منابع پارکداری، تصاویر، نقشه‌ها، راهنمای مرجع‌نگاری در متن و فهرست منابع و یک نمونه کار طراحی و مهندسی عیناً آورده شده است. این کتاب در ۱۲۰ صفحه در سال ۱۳۹۰ توسط مرکز نشر دانشگاهی به بازار عرضه شده است.

انتشارات مرکز نشر دانشگاهی، چاپ اول: ۱۳۹۰
امروزه این یک حقیقت است که نخست پارکهای ملی و جنگلی راه‌اندازی شدند و سپس خیل گردشگر طبیعت پا به عرصه وجود گذاشت. از اوایل قرن بیستم ورود به پارکهای ملی و جنگلی مورد اقبال مردم قرار گرفت. در همین اوان انگیزه‌های پژوهشی و آموزشی در این پهنای دست‌نخورده، و کمتر دست‌خورده، در دانشگاهها و موسسه‌های تحقیقاتی شکل گرفت و هدف نوینی برای مفهوم ایجاد پارک ملی و جنگلی یعنی «پژوهش و آموزش» خلق شد.

اقبال عمومی از این پارکها تا آنجا پیش رفت که پس از جنگ جهانی دوم، هدف تاسیس پارکهای ملی و جنگلی از حفاظت و حمایت صرف به «حفاظت»، «آموزش و پژوهش» و «گشت و گذار و تفریح» بدل شد. اقبال مردم به دیدن این پارکها، از طرفی باعث تخریب جلوه‌هایی از این پارکهای ملی و جنگلی شد. از این رو ضرورت زون‌بندی پهنه‌های این پارکها در نیمه دوم قرن بیستم و به تبع آن طرح‌ریزی برای انجام زون‌بندی و برنامه‌ریزی در آنها شکل گرفت تا از تخریب بیشتر جلوگیری شود.

۱. استاد دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران و عضو وابسته گروه علوم کشاورزی فرهنگستان علوم

«ویراست پنجم»

بیماری شناسی گیاهی

جرج ان. آگریوس

ترجمه: دکتر کریمت اله ایزدپناه، دکتر سید محمد اشکان،
دکتر ضیاءالدین بنی هاشمی،
دکتر حشمت اله رحیمیان و دکتر واهه میناسیان

(کتاب شایان تقدیر فصل پاییز و سال ۱۳۹۰ وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی)

انتشارات آبیژ: ۱۳۸۹

متنوع از زاویه‌ای دیگر توجه، و سعی شده است که در مورد اهمیت تاریخی، سیاسی یا علمی هر مسئله روشنگری شود. در این کتاب همچنین کشفیات ژنتیک مولکولی بنیادی، مخصوصاً کشفیات مربوط به چگونگی دفاع گیاهان در مقابل بیمارگرها و مکانیزمهای تولید گیاهان مقاوم به بیماری به طور مفصل مطرح شده است.

کتاب حاضر در ۳ مجلد با ۱۶ فصل منتشر شده است. عناوین فصلهای این کتاب عبارتند از: «کلیات»، «پارازیتسم و ایجاد بیماری»، «اثرهای بیمارگرها بر فعالیتها فیزیولوژیک گیاه»، «ژنتیک بیماریهای گیاهی»، «چگونه بیمارگرها با گیاهان حمله می‌کنند»، «گیاهان چگونه در برابر بیمارگرها از خود دفاع می‌کنند»، «اثرات محیط بر تولید و پیشرفت بیماریهای عفونی گیاه»، «همه‌گیرشناسی بیماریهای گیاهی»، «مبارزه با بیماریهای گیاهی»، «عوامل محیطی تولیدکننده بیماریهای گیاهی»، «بیماریهای قارچی گیاهان»، «بیماریهای ناشی از پروکاریوتها: باکتریها و مالیکوتها»، «بیماریهای گیاهی بر اثر گیاهان عالی گل‌دار، نباتات مهاجم بالارونده و جلبکهای سبز انگل»، «بیماریهای گیاهی ناشی از ویروسها»، «بیماریهای گیاهی بر اثر نماتودها» و «بیماریهای گیاهی بر اثر پیش زیان تاژک‌دار». در پایان نیز واژه‌نامه و نمایه فارسی و لاتین ملاحظه می‌شود.

کتاب حاضر در ۱۰۲۶ صفحه تمام رنگی توسط انتشارات آبیژ در سال ۱۳۸۹ منتشر شده است.

از زمان انتشار اولین ویراست «بیماری شناسی گیاهی» در ژوئن ۱۹۶۹، پیشرفتهای زیادی در زمینه علم بیماری شناسی گیاهی حاصل شده است. اطلاعات جدید منتشر شده در مجلات ماهیانه بیماری شناسی گیاهی و مجلات علوم زیستی مرتبط با این موضوع، کتابهای تخصصی و مقالات مروری سالیانه بررسی و تجزیه و تحلیل شده‌اند و از میان آنها آنچه به موضوع مربوط بوده، به هر ویراست جدید کتاب اضافه شده است.

نظم کلی این ویراست شبیه ویراستهای قبلی است. تمام قسمتهای کتاب به طور کامل روزآمد و با تصاویر نشان داده شده است. بیماریها و بیمارگرهای تازه کشف شده تشریح شده‌اند و تغییرات یا اصلاحات در اپیدمیولوژی و راهکارها و موارد جدید مورد استفاده در کنترل بیماریهای گیاهی مورد بحث قرار گرفته است. به دلیل حجم زیاد اطلاعات جدید درباره بیماریهای ناشی از پروکاریوتها (باکتریها و مولیکوتها) و مخصوصاً بیماریهای ویروسی و ویروئیدی، فصلهای مربوط به این بیمارگرها و بیماریهای ناشی از آنها به طور کلی تجدید نظر شده‌اند. در تمام موارد به منظور توضیح و فهم بهتر و ترتیب مطالب و محتویات بخشهای کتاب، فهرست مطالب به هر فصل و بخشهای عمده آن اضافه شده است. ویژگی جدید این کتاب ارائه برخی مطالب مورد علاقه خاص به صورت «کادر»های جداگانه است. در این کادرها با مسائل